

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE CULTURA

- 7 01 1983	
ENTRADA	SORTIDA
Nº. E-048	Nº. -

MEMÒRIA DELS TREBALLS
EFECTUATS AL JACIMENT DEL
PUIG ROIG DEL ROGET
TERME DEL MASROIG COMARCA DEL PRIORAT

CAMPANYES D'EXCAVACIONS

del 1977 al 1983

VOLUM I - TREBALLS DE CAMP

Margarida Genera i Monells

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

Capítol I

- Consideracions generals
- L'emplaçament
- Informe geològic de la zona
- El clima
- La fauna
 - 1 . els mamífers
 - 2 . els ocells
- La flora
- Antecedents. Treballs anteriors a la campanya del 77

Capítol II

- Treballs efectuats al llarg de les campanyes d'excavacions corresponents al període 1977-1983
- Objectius i metodologia dels treballs de camp
- La campanya del 77
- La campanya del 78
- La campanya del 79
- La campanya del 80
- La campanya del 81
- La campanya del 82
- La campanya del 83
- Les campanyes del 84

Capítol III

- Descripció dels treballs de camp
- Estudi per àrees. Divisió per cales
 - . Àrea A (nord): cales Q, R, K, G, H, XI, XV, XVI, XVII
 - . Àrea B (est): cales M i F
 - . Àrea C (sud): cales B, A, T, V, VIII, VI, L (prolongació)
 - . Àrea D (oest): cales VIII i IX, XXV, XXVI, XXVII
 - . Àrea E (centre): cales X, Z, S, Y, O, G, P, N, U, W, J, L, D, I, II, IV, VII, XIII, XVIII

- Estudi de les construccions

- Divisió per àrees. Subdivisió per zones
Habitacions, estructures i àmbits.

- Àrea E - Zona 1:

Àmbits *k - m - n - r - v i w*

Estructura *x/z*

Zona 2:

Àmbit *s-s'*

Estructura *y*

Estructura *b*

Habitació *e*

Habitació *a*

Àmbit *o*

Àmbit *u*

Àmbit *p*

Àmbit *q*

Àmbit *t*

Habitació *l*

Àmbit *f*

Àmbit *g*

Àmbit *d*

- Àrea A

- Àrea B

- Àrea C

- Àrea D

- Consideracions resultants sobre les tècniques, els materials de construcció i elements diversos.

- Seqüència estratigràfica

- Divisió per àrees

MEMÒRIA DELS TREBALLS
EFECTUATS AL JACIMENT DEL
PUIG ROIG DEL ROGET
TERME DEL MASROIG COMARCA DEL PRIORAT

CAMPANYES D'EXCAVACIONS
del 1977 al 1983

VOLUM II - ESTUDI DELS MATERIALS

Margarida Genera i Monells

ÍNDEX (vol. II)

Capítol IV

Metodologia de treball i terminologia

- Materials ceràmics: Fitxa tecnològica de les terrisses
- Altres materials de terra cuita
- Tipologia dels utillatges de sílex
- Altres eines de pedra
 - . Destrals de pedra polida
 - . Molins de mà

Capítol V

Estudi descriptiu i tipològic dels materials ceràmics recollits en cada un dels estrats

- Materials de l'estrat superficial
- Materials de l'estrat mitjà
- Materials de l'estrat de base
- Materials recollits abans del 1977
- Resultats de les anàlisis per difracció de R/X i A.T.D. dels diferents materials ceràmics

Capítol VI

Estudi dels materials lítics

- Indústries de sílex: estudi descriptiu, tipològic i analític de les peces
- Els molins
- Altres materials

Capítol VII

Estudi dels materials metàl·lics

- Estudi descriptiu i tipològic de les peces
- Resultats de les anàlisis de cada una de les peces
- Estudi dels motlles
- Consideracions sobre el centre miner de Bellmunt-el Molar

Capítol VIII

- Repartició dels diferents materials per àmbits

- . de l'àrea A
- . de l'àrea B
- . de l'àrea C
- . de l'àrea D
- . de l'àrea E

Capítol IX

- Atribució cronològico-cultural de les diferents fases d'ocupació del Puig Roig
- Consideracions sobre altres jaciments riberencs contemporanis i llur correlació

EPÍLEG

COL.LABORACIONS

INTRODUCCIÓ

Al llarg de les nostres prospeccions per diversos indrets del riu Ebre i en particular pel territori riberenc comprès entre la desembocadura del seu afluente matarranya, al poble de Raió, i l'estret de Barrulemes, a Rasquera, iniciades l'estiu de 1970 (1) i que d'una manera més o menys continuada hem anat portant a terme, vaig visitar els museus locals i les col·leccions particulars que hi ha per aquella zona, com a punt de partida dels meus treballs.

D'aquesta manera, aquell mateix any vaig tenir ocasió de conèixer tots els materials recollits a la rodalia i conservats a les esmentades col·leccions públiques i privades, la majoria dels quals provenen de jaciments inèdits. A partir d'aleshores vaig ampliar l'àrea que d'inici havia projectat explorar, acudint a cada una de les estacions que presentaven més interès, entre les quals el Puig Roig, en el terme del Masroig.

Acompanyada de diversos membres del C.E.F. (Centre d'Estudis Falsetans), vaig visitar per primera vegada aquest jaciment. Malgrat que tot era ple de matolls, nom podia veure una gran quantitat de terrissa feta, sobretot, a mà i les restes d'algunes construccions que afloraven, en part destruïdes pels excavadors clandestins, els quals, després d'haver obert alguns clots, van deixar les restes de la ceràmica que els havia semblat sense interès.

Un cop conegudes la situació i les característiques del Puig Roig i examinada detalladament la zona on és emplaçat, vaig creure que l'excavació d'aquest indret podria oferir-nos una informació ben interessant i a la vegada molt útil com a punt de referència en l'estudi dels altres materials recollits en contextos mancats d'estratigrafia.

D'altra banda, la primera visita al Jaciment de Sant Miquel de Vinebre la vaig efectuar després d'haver examinat una col·lecció particular conservada a la mateixa població (2) i per les notícies que ens havien arribat sobre l'existència d'un poblat ibèric en

una zona molt rica en vestigis arqueològics i que fins al moment present no havia estat objecte de cap estudi sistemàtic (3).

La situació estratègica del promontori on hi ha el jaciment de Sant Miquel, l'interès del material estudiat procedent del mateix assentament i el perill imminent de la seva desaparició, foren els motius principals que van influir en la meua decisió.

Així, doncs, vaig redactar els informes corresponents demanant a la Subdirección General de Arqueología de la Dirección General del Patrimonio Artístico y Cultural, el permís oficial de fer excavacions arqueològiques en ambdós jaciments, autorització que ens fou concedida l'any 1977 i que hem anat renovant fins al 1980. A partir del 81, després de la creació del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, els permisos ens vénen ja donats per aquest mateix servei.

Fins avui, hem realitzat set campanyes d'excavació al Puig Roig, vuit a Sant Miquel, les quals han proporcionat una informació important per a l'estudi del poblament protohistòric de les comarques del Priorat i de la Ribera d'Ebre, ja que ens han permès un coneixement més directe i precís sobre l'arqueologia del territori que és l'objecte del nostre estudi.

L'emplacament

El Puig Roig del Roget és un monticle d'uns 200 m sobre el nivell del mar i uns 150 sobre el curs actual del riu de Siurana, un dels afluents de l'Ebre. És encara dins el terme del Masroig, però a la zona limítrofa al terme municipal de Bellmunt de Siurana, pels voltants de l'antiga dependència de la cartoixa d'Escaladei. Tot aquest territori és comprès en la comarca del Priorat, a la província de Tarragona.

El terme municipal del Masroig, amb una superfície de 15,5 km², s'esten pel sector Sud, el més baix de la comarca. S'obre pel Sud de la gran cubeta de Móra d'Ebre, travessat pel riu Ebre. Aquesta cubeta és enclavada al centre de la serralada pre-litoral catalana.

A l'Oest del terme s'alcen les serres de Tormo (525 m) i la serra de la Figuera amb un cim de 611 m d'alçària.

El Siurana ha excavat una conca preçona entre aquestes terres i el nucli muntanyós que rodeja el Masroig pel Nord i per l'Est. Això fa que als dos marges del riu no hi hagi gaires valls que entren terra endins.

El nucli, un veritable vorell de la depressió de Falset, el constitueixen les serres de Collroig (341 m) i les Serres que atenyen els 368 m d'altitud prop de Bellmunt.

El jaciment ocupa una extensió de forma el·lipsoide al cim del Puig Roig, un turó envoltat a l'Oest pel riu de Siurana que retalla la base i origina uns pendents considerables, coberts actualment de boscos de pins. Cerclat al Sud i a l'Est per la barranquera de Vilà, els vessants d'ambdues bandes són també molt rostos i per això només resulta accessible d'una manera còmoda i segura pel Nord-est.

En conjunt, doncs, el Puig Roig reuneix una sèrie de condicions molt favorables com a lloc d'habitació perquè es tracta d'un punt d'una certa elevació i de fàcil defensa, prop de l'aigua, que aporta principalment el riu de Siurana, amb abundor de sílex en forma de petits ronyons i nòduls, veí a la serra del Montsant, una pedre

ra magnífica que ha proveït l'home d'aquesta matèria primera durant uns quants mil.lennis (4). D'altra banda, creiem que la seva situació en una zona rica en mines és també un dels principals motius pels quals s'hi establí el poblat. Tot i que les mines de Bellmunt i del Molar eren bàsicament de galena, hom n'ha extret altres varietats de minerals. Sabem que fa pocs anys encara hi trobaven plata, a l'igual que en diversos punts molt pròxims d'aquestes poblacions. A començaments de segle, fou descobert un filó argentífer en una mina prop de Falset.

Un altre dels aspectes que hem d'assenyalar és que el turó s'alça en un punt de convergència de camins i vies naturals que comuniquen les terres del Priorat amb les riberenques de l'Ebre a través del riu de Siurana i faciliten l'intercanvi amb altres poblacions mediterrànies.

Pel davant mateix del Puig Roig passa l'antic camí que unia els pobles de Bellmunt i el Molar i les respectives zones mineres, i alhora relaciona el nostre jaciment amb el poblat i la necròpolis del Calvari i amb altres de la mateixa època, tal com veurem més endavant.

Informe geològic de la zona

Així, doncs, l'accident estructural predominant és el feix de plecs i fractures en direcció aproximada NE-SW anomenat el Sistema dels Catalànids (o Serralades Litorals Catalanes). Aquestes serralades són de materials mesozoics, bé que el sòcol paleozoic (esquistos, pissarres, granits, intensament plegats, d'edat carbonífera aproximadament) aflora a molts indrets on la cobertura mesozoica ha estat erosionada. El Mesozoic hi és representat pel Triàsic i el Juràssic; hi manca el Cretaci molt desenvolupat al Sud, a la zona del Perelló.

El Triàsic consta d'un nivell bàsic de gres i conglomerats quarosos vermells (Buntsandstein) d'origen fluvial i d'uns nivells predominantment calcaris i dolomítics (Muschelkalk) d'origen marí, litoral i fluvial. El Juràssic és calcari i dolomític, d'origen ma

rí (plataforma). El plegament va tenir lloc durant l'Eocè-Oligocè, al mateix temps que eren dipositats els conglomerats i gresos fluvials de la gran conca de l'Ebre. Els plecs són fortament vergents cap al NW, amb encavalcaments nets molt nombrosos. Durant el Neogè (Oligocè-Eocè-Pliocè) la serralada mesozoica se subdivideix en diversos blocs (horst-graben) a causa dels trencaments NE-SW i d'altres menys importants NW-SE.

Els dos jaciments són al sector meridional d'aquestes serralles. El de Sant Miquel, just fora del contacte estructural entre la serra i la conca de l'Ebre, en uns terrenys d'edat paleògena (Eocè-Oligocè?). El jaciment del Puig Roig és dins la zona de plegament predominantment mesozoica, al vorell de la depressió terciària (neògena?) de Móra la Nova.

Els nivells calcaris del Triàsic i el Juràssic presenten horitzontalment, tot al llarg de la serralada, petits nòduls clarament diferenciats, pel que fa a l'origen, textura i dimensions, dels grans nòduls de sílex que es troben localment a les formacions evaporítiques continentals de l'Eocè, a Cornudella.

El Puig Roig, de materials roigs del Euntsandstein (gresos i conglomerats quarzosos) recolza subhoritzontalment en el sòcol paleozoic. Al cim, a la zona d'excavacions, hi ha mostres de conglomerats continentals, possiblement d'edat neògena.

El clima

És querotèrmic continental de baixa altitud, amb una oscil·lació d'uns 17° C entre el 7 de gener i el 24 d'agost.

Les precipitacions, d'uns 500 mm anuals, es reparteixen d'una manera desigual al llarg de l'any; els màxims s'escauen a la primavera i a la tardor.

La humitat de l'hivern augmenta amb les boires que en diuen de riu (que provenen de l'Ebre) i que poden arribar a durar una setmana.

No cal dir que els vents dominants també influeixen en el clima i sobretot, donat el relleu, en el microclima de la part alta de les serres.

Aquests vents són: la tramuntana, en aquestes comarques el vent serà que ve del Nord i és sec i fred. La garbinada, el vent de mar que a l'estiu apaivaga la calor i provoca gelades a l'hivern. El migjorn, calent, que ve del Sud i només bufa de tant en tant. El llevant, que tot i feble, és el vent humit que porta pluja. El vent més impetuós és el mestral, però bé que aquí no té la força huracanada d'altres bandes perquè el Priorat està protegit per les serres de Tivissa, Llaberia i Argentera, i per aquesta raó el vent passa alt i només afecta els cims.

Aquest clima i el relleu de la comarca, amb considerables distribucions verticals i contrastos marcats entre solells i baguenys, originen un gran nombre de nínxols ecològics i, per tant, d'hàbitats.

La fauna

1. Els mamífers

Hi havia l'ur (Bos taurus Linn.), d'uns dos metres d'alçada, negre, o negre-bru, amb una ratlla blanca al llarg del llom; la cabra salvatge (Capra hispanica), l'ovella salvatge (Ovis aries); el cavall salvatge (Equus caballus); el senglar (Sus scrofa, Linn.) i el conill (Oryctolagus cuniculus Linn.). Hi abundaven els animals la pell dels quals podia ser útil per als homes, com la marta (Martes martes Linn.); la cuineu (Vulpes vulpes Linn.) i solia haver-hi alguns depredadors solitaris com el gat salvatge (Felis silvestris) o gregaris com el llop (Canis lupus Linn.).

Per a l'alimentació es podien proveir de petits rosegadors i insectívors comestibles com la rata sellarda (Elionis quercinus), la rata d'aigua o rat-buf (Arvicola sapidus) i l'enemic de les collites: la rata de camp (Silvaemus silvaticus Linn.)

2. Els ocells

A la garriga i entre els matolls, abundaven els ocells comestibles com la perdiu (Alectoris rufa), la guatlla (Coturnix coturnix), el colom de bosc (Columba livia), el colom salvatge (Columba oenas) i el tudó (Columba palumbus); també hi sovintejaven, ben instal·lades en altres hàbitats, la polla d'aigua (Gallinula chloropus), el pioc salvatge (Otis tarda), el sisó (Otis tetrax), la xurra (Pterocles orientalis) i la ganga (Pterocles alchata). A la muntanya hi havia els ocells de presa com el trençalòs (Gypaëtus barbatus), l'àguila reial (Hieraetus chrysaetus), l'àguila cuabarrada (Hieraetus fasciatus), l'astor (Accipiter gentilis), l'esparver vulgar (Accipiter nisus), el milà (Milvus miluus) l'àguila pescadora o d'estany (Pandion haliaetus), el falcó (Falco peregrinus) i el xoriguer (Falco tinnunculus).

Alguns competien amb els homes pel que fa a la cacera, però hi col·laboraven defensant la collita de tots els animals que la depredaven.

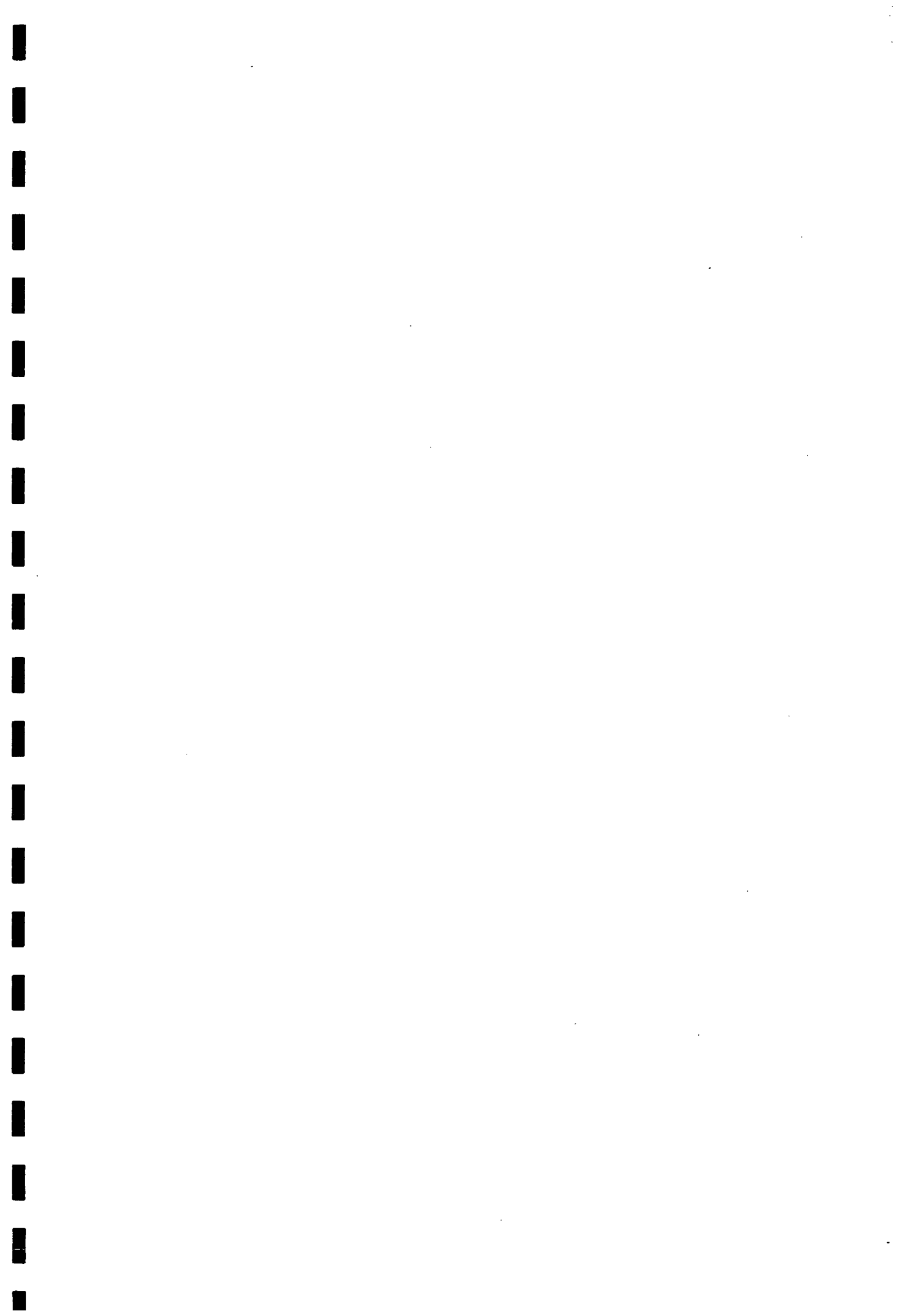
La flora

Abans de l'acció profundament pertorbadora dels homes, el bosc d'alzina carrasca (Quercus ilex, subespècie rotundifolia) o alzina de fulla curta, constituïa el principal element de la vegetació de la zona. Es tracta d'un bosc perennifoli que apareixia en paratges baixos, o de muntanya baixa, de terrenys calcaris, amb tendències climàtiques continentals. Les espècies més freqüents en aquest tipus de bosc i que trobem encara en abundància són, a més de l'alzina carrasca, l'esparreguera boscana (Asparagus acutifolius), la rogeta (Rubia peregrina), l'arítjol (Smilax aspera), l'aladern (Rhamnus alaternus) i l'herba de la marfuga (Aristolochia pistolochia).

En els llocs més humits de la zona creixia el roure valencià (Quercus faginea), una espècie semicaducifòlia de tendència submediterrània que apareixia també en terrenys calcaris constituint un bosc de transició entre l'alzina i les rouredes més continentals. Podia trobar-se associat a plantes característiques de l'alzinar i d'altres que indiquen més humitat com ara l'heura (Hedera helix), el ginebró (Juniperus oxycedrus) o la ridorta (Clematis flammula).

Hi havia també el pi blanc (Pinus halepensis), d'uns 20 m d'alçària, que s'estenia en claps per les zones on el sòl poc profund o d'altres condicions ecològiques no gaire favorables impedièn la formació del bosc espès d'alzina carrasca. En aquestes zones més seques prosperava la garriga de Quercus coccifera, que també és anomenada garric, amb garrofers salvatges (Ceratonia siliqua), llentiscles (Pistacia lentiscus) i ullastres (Olea europaea var. silvestris).

En els llocs més rocosos i secs trobem encara els matolls de timó mascle (Teucrium polium), la farigola (Thymus vulgaris), el romaní (Rosmarinus officinalis) i l'espígol (Lavandula latifolia).

Els antecedents

La descoberta del jaciment fou conseqüència de la troballa, sota un pi, de diversos fragments de terrissa corresponents a una urna, troballa feta pel senyor Roc Salvador, veí del Molar, quan anava a cercar bolets. Creient que la peça esmentada, des del cim podia haver lliscat pel pendís, prospectà tota la zona fins que aconseguí localitzar-ne el punt de procedència. El mateix senyor Salvadó comunicà aquest fet al Dr. Vilaseca.

L'any 1933, aquest autor estudiava una estació de superfície amb utilatge lític a la falda nord del turó, a l'indret anomenat Coster del Plàcito, a uns vint metres del llit actual del riu de Siurana, i en va donar a conèixer els materials recollits en un treball sobre les indústries de sílex al Priorat i la rodalia, publicat tres anys després ~~(5)~~. En el conjunt d'aquests materials assenyala la presència d'alguns gratadors amb punta d'ascles, una rascadora, un fragment de destrat de tipus aixelià, ascles, làmines i nuclis molt freqüents en aquesta mena de jaciments. A la mateixa obra fa un comentari sobre l'existència de bocins de terrissa i restes de molins de mà al cim del monticle ~~(6)~~. En un treball més recent¹⁹⁷³, el mateix autor esmenta, entre les estacions amb ceràmiques acanalades conegudes a les comarques tarragonines, el jaciment del Coll Roig que no hem pervingut a identificar amb prou fonament com el Puig Roig del Roget sinó d'uns anys ençà, per tal com molt a prop d'aquest turó hi ha una altra elevació anomenada Coll Roig sense cap relació, tammateix, amb les troballes que estudia Vilaseca. Aquestes es concreten a unes quantes terrisses, entre les quals la ja esmentada urna de 17 x 18 cm, amb nansa, coll i vora, sense peu, decorada amb solcs acanalats horitzontals, emmarcats per altres de verticals i petites cúpules. La pasta és rogenca, poc compacta, amb quars i mica com a desgreixant. En alguns punts encara conserva restes d'engalba rogenca i brunyida.

Avui encara vivent i segons les seves pròpies manifestacions.

Malgrat tot, va passar temps abans que es portessin a terme les excavacions primeres en el Puig Roig i aquestes, com hem dit més amunt, foren al càrrec d'uns quants membres i simpatitzants del C.E.F., els quals acompliren d'una manera esporàdica alguns treballs centrats en el sector nord-est del turó i posaren al descobert diverses habitacions que foren per complet excavades.

Tot el material recollit al llarg d'aquest període, s'ha conservat al museu local de Falset, i durant aquests anys ha romàs absolutament inèdit.

Treballs anteriors a la campanya del 1977

Tal com ja hem dit en els paràgrafs anteriors, en una fase inicial alguns membres i simpatitzants del C.E.F. s'encarregaren de les excavacions del Puig Roig. Acompliren aquest treball en un període comprès entre els anys 1966 i 1972, però d'una manera poc acurada i no sistemàtica. Hi hagué anys en què excavaren alguns dies esporadics; altres anys, un dia sol o bé no cap*. En realitat, doncs, mai no van arribar a dur a terme cap veritable campanya d'excavacions. Això no obstant, van redactar un diari de camp, on anotaren els resultats obtinguts. Entre els col.laboradors d'aquests primers treballs, figuren: Josep Mª Cots, Antoni Vaqué, Francesc Capafonts, Joan Pi, Francesc Pi, Joan Borja i Emili Arbonès. En un principi, l'objectiu més important fou l'obtenció de materials per exposar-los a les vitrines del Museu de la Vila. Les tasques al Puig Roig se centraren principalment en el sector nord-est, on posaren al descobert tota una àrea corresponent a quatre habitacions que foren totalment excavades.

Per les notes del diari d'excavacions sabem que dividiren el terreny en diferents sectors i que senyalaren els indrets on havien fet les troballes més importants. Malgrat això, a l'hora de procedir a l'estudi del material recollit al llarg d'aquest període, ha estat impossible de determinar el punt exacte de procedència de la majoria dels objectes, perquè quasi tots es conservaven sense cap etiqueta que indiqués aquest particular. Entre les peces més importants, cal esmentar una urna (PR70/21) localitzada a uns 30 cm de profunditat, en un punt situat gairebé al centre del poblat. Tenim notícia que aquesta urna contenia alguns ossos i les restes de dos braçalets de bronze (PR70/30 i PR70/31) que més endavant descriurem. Prop del lloc on es va produir aquesta troballa, l'any 68 s'ha via recollit un ganxet de plom (PR68/15).

Anys després fou localitzada una petita urna (PR72/16) i diversos objectes metàl·lics, entre els quals un botó piramidal de base

quadrada, de bronze (PR72/23), un anell del mateix metall (PR72/25) i alguns fragments indeterminables de ferro. A l'interior d'una de les habitacions excavades van aparèixer restes de fauna, entre les quals les dues banyes d'un caprí, junt amb diversos bocins de terrissa; alguns presenten la superfície brunyida.

Hem pogut reconstruir unes quantes formes, com les corresponents a la peça PR72/6 que, tal com veurem més endavant, és d'un tipus freqüent en aquest jaciment.

Finalment, una de les peces més interessants recollida en aquesta primera etapa és l'urna (PR/72) localitzada en el sector més occidental del poblat, al costat d'un pi molt gros, l'únic arbre important que hi ha al Puig Roig.

A part de tot el material esmentat, disposem també d'un gran nombre de fragments ceràmics recollits durant aquestes primeres excavacions, els quals seran objecte d'estudi més endavant, en el capítol corresponent.

* Moltes vegades, però, s'hi va treballar un sol dia a l'any: 20-II-66; 6-III-66
12-VI-66; 22-II-68; 1-III-70; 22-XI-70; 30-III-72; 31-III-72; 14-V-72; 18-VI-72
16-VII-72; 1-XI-72 ; 12-XI-72; 25-XI-72 i 8-XII-72.

CAPÍTOL II

TREBALLS EFECTUATS AL LLARG DE LES CAMPANYES D'EXCAVACIONS CORRESPONENTS AL PERÍODE 1977-1983

Objectius i metodologia dels treballs de camp

Un cop obtingut el permís oficial, iniciàrem els nous treballs d'excavació l'estiu del 1977.

D'entrada, vam aclarir la superfície del terreny i, enllestida la netja, vam procedir a la planimetria.

El programa de treballs que ens havíem proposat de realitzar des d'un principi, en una primera etapa de recerques, s'ha encaminat cap als objectius següents:

- Delimitació de l'extensió ocupada pel poblat.
- Obtenció de la seqüència estratigràfica de cadascuna de les àrees.
- Estudi de cada estructura, tant les d'habitació com les de tipus defensiu.
- Estudi descriptiu, quantitatiu i analític dels diferents materials, a fi d'arribar a la màxima precisió sobre el seu origen.
- Localització del lloc (o llocs) d'enterrament corresponent(s).
- Establir les possibles correlacions amb altres jaciments de la rodalia que li són contemporanis.

Totes les cales han estat planejades seguint un sistema de coordenades orientades en direcció nord-sud. Les fondàries s'han anat senyalant a partir d'un punt 0 pres en relació amb el punt més elevat del turó, que és sobre un gran bloc de pedra situat aproximadament al centre del poblat.

Quant a l'estratigrafia, la cala X, oberta durant la primera campanya, ha servit de referència. Excepcionalment fou excavada per nivells de 10 cm mentre que a totes les altres cales s'han fet de 10 a 15 cm. i se situaren sobre el plànol tots els fragments en els quals podem reconèixer alguna forma de la peça a què pertanyen.

Paulatinament han estat traçades les plantes corresponents a cada nivell, així com tots els perfils de cada una de les cales, a escala 1:20.

Totes les concentracions d'objectes han estat dibuixades i fotografades in situ en el moment de la troballa.

La topografia general ha estat a càrrec del senyor Ramon Tucho, el qual ha aixecat el pla taquimètric (a escala 1:100) partint dels treballs de planimetria abans esmentats i hi ha situat tots els elements que constitueixen les diferents construccions posades, fins ara, al descobert.

L'alçament definitiu de les plantes i seccions (a escala 1:20), s'ha realitzat amb la col.laboració del senyor Josep Bestratén.

Metodologia

A partir de l'any 82 els quaderns de camp han estat substituïts per fitxes i així hem passat a detallar les dades recollides segons el model que reproduïm a la figura següent.

En el curs del treballs de camp hem fet unes designacions provisionals a base de diversos tipus de lletres i xifres, les quals seran revisades a la segona part d'aquest estudi.

LOCALITAT	any	àrea	zona	sector	quadre
NIVELL	COTES mín. màx.				
C O M P O N E N T S	- Geològics	natura de la fracció fina	argila plàstica argila sorrenca argila amb còdols còdols argilosos sorra sorra argilosa		
		estructura	pulverulenta homogènia		
		color			
		consistència	concrecionada molt dura dura		
		textura			
	- Aportació humana		materials lítics - eines sílex - destrals polides - altres		
			materials ceràmics - urna amb solcs acanalats - urna llisa brunyida - pintada - decorada amb cordons - decorada amb incisions - a torn - altres		
			materials metàl·lics - coure - bronze - ferro - altres		
		materials d'os fauna			

OBSERVACIONS

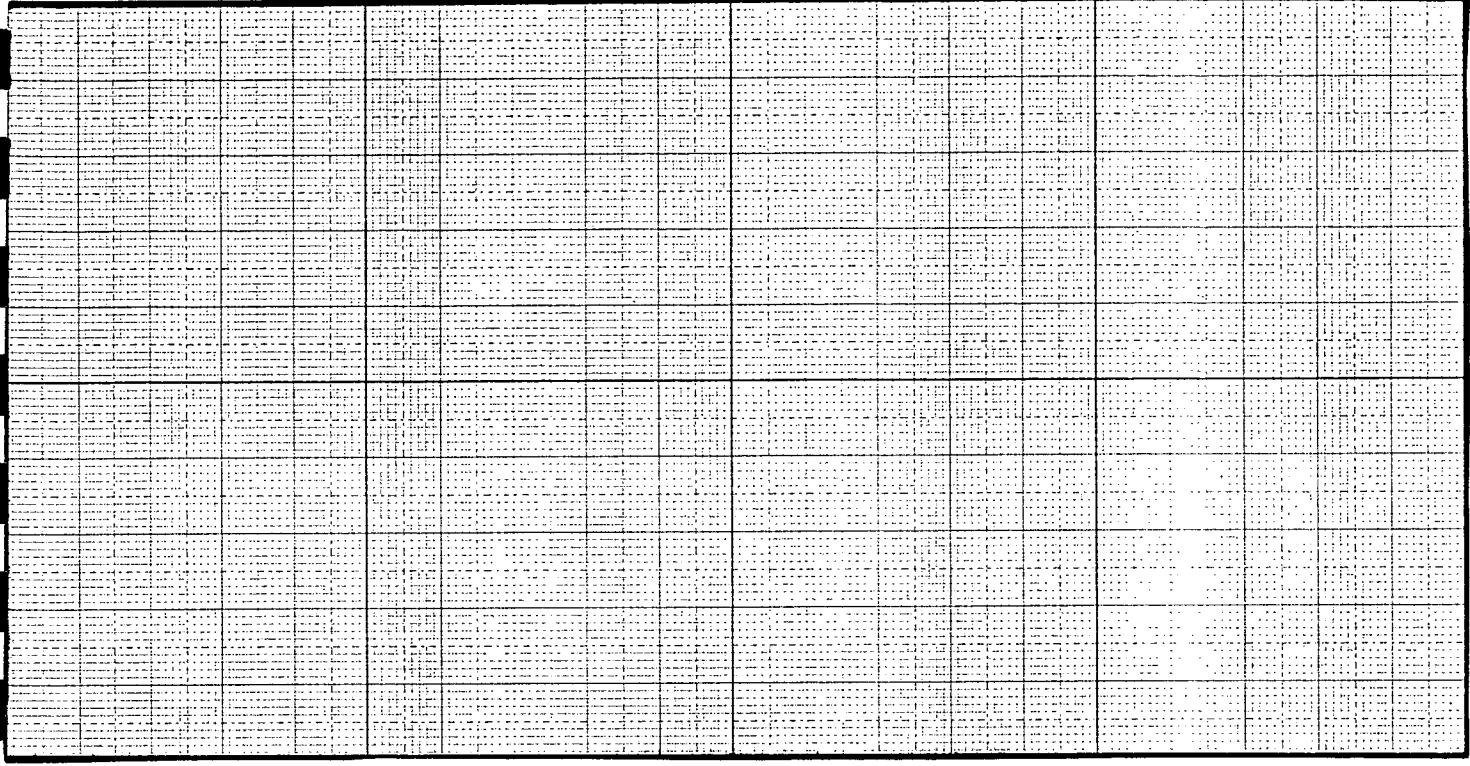
ESTRUCTURES ARQUITECTÒNIQUES	Igual a	Està en contacte amb/ contingut	SEQÜÈNCIA ESTRATIGRÀFICA	Sota
	Té adossat o atansat	S'adossa o atansa a		
	Cobert per/de	Cobreix		Sobre
	Tallat per	Talla		
	Omplert amb/de	Omple		Damunt

INTERPRETACIONS

Realitzada per

Revisada per

Data

Inclinació

Z

Y

X

Nivell

Zona

Natura

Nº

Aquesta primera campanya va tenir lloc la segona quinzena del mes de juliol. D'inici, va tenir com a finalitat principal la neteja i la delimitació del sector ja excavat, la comprovació de les dades obtingudes per mitjà de l'estudi dels materials recollits amb anterioritat i de procedència no determinada la majoria, i la realització d'un tall estratigràfic a fi de conèixer els possibles nivells d'habitació, almenys en algun punt del jaciment.

Un cop desbrossat el cim del Puig Roig, tot recobert d'arbustos i matolls que ocultaven completament els murs de les cases excavades, es procedí a obrir quatre cales, que foren denominades A, B, X i P, orientades de nord a sud, de 3 x 2 m cada una, excepte la B que es va fer de 4,20 x 2 m. Les cales A i B es van planejar en el costat ^{sud-}est del poblat, enfront de les habitacions ja excavades, a fi de comprovar la possible existència d'una altra renglera d'habitacions, disposades simètricament amb aquelles.

La cala P fou oberta a l'extrem oposat, és a dir al costat oest, prop del pi que hem esmentat abans. En aquest indret els treballs es feien per tal d'obtenir una seqüència estratigràfica d'aquest sector en concret, i al mateix temps s'intentava aconseguir algun fragment que correspongués a la peça recollida l'any 1972.

On aleshores sospitàvem que es trobava el centre aproximat del poblat, obrírem la cala X en la mateixa línia que les habitacions i la cala P.

L'excavació de les cales A i B va posar de manifest que al costat sud-est del jaciment es conservava molt poca potència de sediments, ja que sortia la roca mare entre els 20 i els 40 cm de fondària, sense cap mena d'estructura d'habitació. Amb això podem afirmar que en aquest sector del poblat s'ha conservat només una sola renglera de cases, la qual cosa restava per veure en altres indrets del poblat.

D'altra banda, en el nivell 3 de la cala P recollírem un fragment que correspon si no a la mateixa urna, a una altra de la mateixa tipologia que la recollida el 1972 i que actualment és al Mu seu de Falset.

Finalment, l'excavació de la cala X ens permeté de comprovar l'existència almenys de quatre estrats arqueològics a la part central del jaciment:

- 1 o superficial (nivells: X 1 - 2 - 3)
- 2 corresponent al sòl d'habitació (nivells: X 4 - 5 - 6 -
- 7 - 8)
- 3 nivells inferiors d'ocupació (nivells: X 9 - 10 - 11).
- 4 Nivells ^{de} base de còdols.

Campanya de 1978 (2ª)

Amb un coneixement millor del terreny, l'estiu de 1978 vàrem accelerar els treballs i poguérem ampliar considerablement l'àrea d'excavació. En el curs d'aquesta segona campanya que va tenir lloc durant la segona quinzena de juliol, vàrem obrir quatre noves cales denominades S, Y, N i J i prosseguírem la tasca dins la X.

Si bé continuava interessant-nos l'obtenció de noves seqüències estratigràfiques en altres indrets del jaciment, en aquesta ocasió el nostre objectiu principal fou l'excavació de tota una àrea en extensió. A l'igual que l'any abans, les mides de totes les cales obertes foren de 2 x 3, i l'orientació de nord a sud, llevat de la Y que d'inici ja va ser de 4,5 x 6,5 m.

La cala S fou oberta paral·lela a la X en el seu costat sud. La Y, paral·lela a la S i a la X; la N a la P i finalment la J fou oberta en un nou sector no explorat encara, per tal d'esbrinar l'extensió del jaciment.

Resumint les tasques efectuades durant aquesta segona campanya, cal que ens referim a la troballa de noves habitacions que, aparentment, presenten unes característiques diferents a les descobertes en el curs de la campanya anterior. Es tracta d'estructures més complexes i de més grandària.

Entre el material recollit, que es compon bàsicament de terrisses, hi ha gerres de grans dimensions, fabricades amb torn, llises i gairebé del tot reconstruïbles, així com d'altres decorades amb bandes pintades (4 fragments), la qual cosa fou una novetat.

Amb l'excavació de la cala Y, es va posar de manifest l'existència d'un nivell d'incendi, que sembla correspondre al moment d'abandonó del poblat, ja que si en altres punts del jaciment n'havíem trobat indicis, fins aquesta campanya no tinguérem una evidència plena dels fets.

Per acabar, amb la cala J es va poder determinar l'ampliació de la zona habitada, de la qual no sabíem encara res concret.

Tot això contribuí a fer que consideréssim aquest jaciment de prou interès com per continuar-hi les nostres investigacions l'any 79.

CAMPANYA DE 1979 (3a)

Portàrem a cap aquesta campanya, durant les dues darreres setmanes de juliol i les dues primeres d'agost, a fi de delimitar ja l'amplitud total del poblat. Per això, doncs, vam continuar excavant en extensió la part central del cim del turó així com el sector nord-occidental. En total hi obrírem 9 cales noves: O, T, Z, R, Q, K, E, U i W.

Les cales O, inicialment de 3 x 5 m, i Z, de 2 x 3 m, són emplaçades en el sector central del jaciment, en disposició paral·lela a les cales Y, S i X, excavades al llarg de les campanyes precedents.

Com a la cala Y, a la O van continuar sortint restes d'habitacions, els murs de les quals són quasi exclusivament fets amb tovots.

Les cales R, Q, U i K, paral·leles a la P i N de la campanya del 78, van permetre l'estudi d'un sector del jaciment fins aquells moments gairebé sense explorar. En aquest indret van aparèixer les restes de murs de pedres de més grandària que les utilitzades normalment en la construcció dels habitatges.

Aquest mur sembla rodejar la part nord del poblat. L'ampliació de l'estudi pel costat sud es va fer aquell any, mitjançant l'excavació de la cala T, de 2,5 x 3, oberta paral·lelament a les cales X i S, deixant un testimoni de 0,5 m.

Finalment, amb la neteja del costat oest del puig es va posar al descobert un accés, amb alguns vestigis que aleshores ens van fer pensar en l'existència d'una possible construcció d'entrada.

El material arqueològic recollit aquell any, tal com havia passat en les altres campanyes, es componia principalment de terrisses fetes a mà, en general corresponent a peces d'una grandària considerable. També un percentatge ben elevat pertany a urnes amb la superfície brunyida i de vegades decorades amb solcs acanalats (nivells inferiors de les cales X, Z i T). Per primer cop, en el Puig Roig trobàrem les restes de pondus de fang cuit, en forma de mitja lluna, que estudiarem en el capítol corresponent.

Entre els objectes lítics, com sempre no gaire abundants, hi ha algunes peces de sílex i diversos molins de pedra, alguns de força grandària.

Les troballes de peces de metall que es produïren aquest any es concreten a una sola peça de bronze (PR79/1000) i algunes restes de plom fos, en els nivells superiors.

D'altra banda, cal esmentar també la localització de més restes de galena a l'interior d'una de les habitacions.

Puig Roig 1979. Excavació cala 0.

Campanya de 1980 (4ª)

Al llarg d'aquesta campanya que tingué lloc durant el mes d'octubre, ampliàrem la cala Y, que va passar a mesurar 6 x 4,5 m, i la cala O (6 x 3,5 m), on havíem treballat en el curs d'altres campanyes.

L'ampliació del costat sud de les cales Y i O permeté de posar al descobert una àrea que comprenia diverses habitacions completes.

D'altra banda, fou excavat el testimoni que havíem deixat entre la cala S i la T.

També tornàrem a emprendre els treballs d'excavació en 3 de les habitacions que els membres del C.E.F. havien posat al descobert abans de l'any 1972 i que són al costat més oriental del jaciment. En aquesta àrea, on ja des d'un bon principi foren delimitades una sèrie de construccions, distingírem els espais que provisionalment anomenàrem:

- hab. 1 - sota paret (després)
- hab. 1 bis "
- hab. 2 "
- hab. 3 "

De tots aquests indrets no trobàrem els nivells superiors; això no obstant, encara ens fou possible d'estudiar-ne els nivells mitjans i de base.

D'altra banda, iniciàrem les tasques de neteja en el costat nord, on trobàrem diversos clots i cales fets per furtius. Un cop anivellat el terreny, planejàrem les cales G i H.

El material recollit en el curs d'aquesta quarta campanya, continuà essent molt abundant, principalment pel que fa a les restes de ceràmica feta a mà, moltes de les quals brunyides amb decoració de solcs acanalats.

Campanya de 1981 (5ª)

La portàrem a cap des del dia 1 al 4 i del 15 al 26, inclusivament, del mes d'agost. Seguint el programa que ens havíem proposat, les tasques les orientàrem cap als objectius següents:

- estudi del sector més a l'est, particularment en un dels punts d'accés al poblat
- estudi de dues habitacions situades en el sector central del jaciment ^{noves}
- estudi de les construccions del sector nord
- prospeccions pels entorns del poblat, a la recerca de la situació de la necròpolis corresponent, en suposició que s'hagi conservat fins els nostres dies.

Per poder obtenir una visió de conjunt del poblat, desbrossàrem una superfície molt més vasta que la que fins aleshores havia estat netejada, per la qual cosa ens veíem obligats a arrencar tres ullastres que eren al bell mig del jaciment i que fins aquells moments havíem pogut conservar.

Posteriorment, procedírem als següents treballs:

- Excavació dels punts anomenats E-1 i E-2, situats en el sector més oriental del jaciment, on suposàvem l'existència de l'antiga entrada al poblat, així com de les habitacions emplaçades en el mateix indret: Habit 1 i Habit 2, parcialment excavades abans de la nostra campanya del 77.
- Obertura de les cales L, D, C, H, G i ampliació de les cales A, B i O, excavades en campanyes anteriors.
- Prospeccions pels contorns del poblat.

La cala L, de 4 x 5 m, oberta en disposició paral·lela a la N i a la J, al costat oest del poblat, concretament en un dels indrets més amples del jaciment; la cala D, també de 4,5 m, planejada en disposició paral·lela a les O i Y en el sector central del poblat; la cala C, de 3 x 6 m, emplaçada entre la O i la P i N.

Les cales H i G foren obertes de 3 x 2 m cadascuna, paral·leles a la O i a la C, respectivament, en el costat nord. En férem l'excavació amb la finalitat de posar al descobert part del mur de contenció que havíem anat trobant en diversos sectors del poblat.

D'altra banda, els treballs que efectuàrem a les cales A i B, excavades el 1977, consistiren en la seva ampliació i l'aixecament del testimoni deixat entre l'una i l'altra. Amb això vam obtenir una superfície total estudiada de 4 x 8 m.

Dins la cala O excavàrem el testimoni deixat en una de les dues habitacions localitzades en aquest indret, on s'havia conservat l'enderroc d'una paret de tovots molt alterada per les pluges de l'hivern anterior. Entre els tovots van aparèixer diversos materials interessants, entre els quals una destal de bronze tubular amb anella, els quals descriurem en el capítol corresponent.

Una part d'aquesta campanya la dedicàrem a la prospecció minuciosa del vessant oest del Puig Roig amb la finalitat de trobar-hi la corresponent necròpolis, en el cas, suposat, que aquesta encara existís. I, en el cas negatiu, comprovar que en aquesta àrea no hi hagués cap jaciment abans que es portés a cap la instal·lació del castellet nº 22, tram LLoà- Mas de les Puces (traçat del Priorat)*, que passa just per sobre el Puig Roig, ja que la FECSA projectava la construcció d'un castellet en el mateix turó.

Aquestes exploracions prèvies van fer palès que en tota aquella àrea gairebé no resta gens de sediment i el que hi ha, és estèril arqueològicament.

*Forma part del pla d'emergència d'electrificació rural, corresponent a l'any 1980 (canvi de tensió de la línia 6 Q V a 25 QV)

Campanya de 1982 (6ena)

La sisena campanya d'excavacions s'ha realitzat al llarg del mes d'agost i durant una ^{setmana} del mes de setembre de 1982. Fou excavada una bona part de l'àrea central del poblat, que ha permès l'estudi de 6 noves habitacions i d'altra banda es posà al descobert gairebé la totalitat del mur de pedra d'uns 1,5 m d'amplada que rodeja el costat nord del puig. Per a tot això va caldre l'obertura de les cales següents:

A. Dins l'àrea central foren excavades 7 cales, numerades de la I a la VII, orientades de nord a sud i de mides diferents, adaptant-se a la morfologia del terreny, amb l'objecte d'estudiar més àmpliament les habitacions emplaçades en aquest indret.

D'altra banda, durant la campanya del 82 revisarem tota l'àrea deixada al descobert parcialment l'any 1977, que hem denominat ^{abans} cala XIII. Aquesta cala, de 15 x 4,5 m, orientada est-oest, comprèn diverses habitacions, en part excavades pels membres del Centre d'Estudis Falsetans, algunes ja reexcavades per nosaltres en campanyes en campanyes anteriors, sobretot el 1980.

B. Dins l'àrea del costat nord del poblat, foren obertes les cales G i H, ja planejades l'any anterior, paral·leles a la C i la O respectivament; les XI, XII, XV, XVI, XVII i K, totes resseguint el contorn del puig a fi d'estudiar la murada que l'envolta. Com veurem més endavant, es tracta d'un mur construït a base de blocs de pedra de mides molt diferents, sense escairar ni unir a amb cap mena d'argamassa i que, a l'igual de la major part d'estructures que trobem en el Puig Roig, presenta un estat de conservació molt precari. Per aquesta raó, han estat netejades les filades superiors de manera que resulti possible l'alçat de la planta sense gairebé posar al descobert el mur per evitar-ne la degradació.

C. Al costat est, i seguint també aquest mur de grans dimensions comparativament als que trobem en les altres construccions, foren obertes les cales VII (de 3,5 x 5 m), la VIII (de 3 x 4 m i ampliada després 1 m pel costat sud i 0,5 m per l'est), la cala IX (de 3 x 4,5 m) paral·lela a la VIII en el seu costat sud i la J excavada el 78 a l'est.

A la cala VIII, de moment, foren rebaixats dos nivells, ja que donada la complexitat dels enderroc, que suposaven un treball d'excavació molt lent, ens veírem obligats a deixar-la inacabada.

A l'àrea on suposàvem un dels accessos al poblat, és a dir, al costat est, obrírem dues cales: la M, inicialment de 3 x 4 i ampliada més tard a 3 x 5, orientada de nord a sud, i la F, de 3 x 4 m, paral·lela a l'anterior.

Campanyes de 1983 (7ena i 8ena)

Els treballs d'excavació corresponents a aquesta campanya s'han portat a terme en dues etapes. Foren iniciats durant la darrera setmana del mes de juliol i acabats a finals d'octubre.

Entre la tasca projectada per a enguany hi havia l'excavació dels tes timonis següents: L/IV, Y/T-S-X-Z, S/X, VII/II, VII/G i O/Y, per tal de dei xar al descobert les habitacions incloses en les cales respectives. Això facilitava la realització d'un estudi complet i la comprovació d'algunes da des interessants per redactar la memòria final.

També hem procedit a l'ampliació de la cala L per la cara sud i de la cala IV per la cara est, i hem aprofundit el coneixement de tota l'àrea B del jaciment, és a dir, han estat eixamplades les cales del costat nord del puig.

L'excavació del testimoni L/IV, ensems amb l'ampliació oest de la cala IV, ha permès de completar l'estudi de l'habitació amb un resultat molt interessant, tal com es preveia, ja que l'estança conserva diverses filades de tovots caiguts després de l'incendi, com hem referit en altres ocasions. Això ofereix la possibilitat de conèixer l'alçada d'una habitació, segons el càlcul aproximat del nombre de filades.

De les dades obtingudes mitjançant l'excavació dels testimonis Y/T-S-X-Z i S/X, que havíem recollit des de l'any 78, cal remarcar les que proporcionen una informació sobre la cronologia dels diversos materials ceràmics i les que ens documenten sobre les estructures constructives.

Pel que fa a les primeres hem localitzat diversos conjunts de ceràmiques decorades amb solcs acanalats i terrisses decorades amb cordons, molt abundants arreu del Puig.

D'altra banda, ja durant la primera campanya, el 1977, a la cala X havíem posat al descobert un mur que presentava unes característiques molt diferents de les dels altres murs localitzats en indrets diversos del mateix poblat i del qual ens mancaven dades per a poder-li atribuir una cronologia concreta. L'excavació del testimoni Y/X era l'únic camí per a completar el nostre estudi.

Calia igualment excavar els testimonis deixats entre les cales X/S per a obtenir la planta completa de l'àmbit S-S', així com esbrinar si el petit mur localitzat dins la cala S constituïa realment una paret de separació entre dos àmbits diferents o bé era format per l'enderroc del mur de l'estança.

Amb l'alçada dels testimonis VII/C i VII/II ha quedat completat l'estudi de l'àrea central de les construccions.

Per acabar, al llarg del primer torn d'aquesta campanya ha estat localitzada a una nova murada que tanca també el costat sud del jaciment i de la qual es conserva un tram molt curt (ampliació sud de la cala L).

A l'octubre, durant una setmana centrarem la nostra tasca en l'estudi de l'àrea B, sobretot a la zona anomenada sota muralla.

Especialment a la cala G/H, a partir del nivell mitjà 9 aparegué una gran concentració de materials, entre els quals predominen les restes d'urnes barrejades amb cendres i vestigis de fauna.

La gran quantitat de material que apareixia en aquest indret ens va fer veure la necessitat de prolongar el període de treball i de realitzar una nova campanya d'excavacions, aquesta vegada considerada d'urgència per l'estat en què es trobaven les diferents peces arqueològiques. Efectuarem aquestes tasques durant la segona quinzena del mes de desembre del mateix any i els seus resultats són l'objecte d'una segona memòria que constitueix un estudi a part.

La campanya del 1984 (9a)

Finalment, els darrers treballs efectuats en aquest jaciment són els que constitueixen ja la novena campanya d'excavacions i que han tingut lloc durant una setmana del mes d'octubre i dues del mes de novembre d'aquest any.

L'objectiu principal ha estat l'estudi de l'àrea oest, denominada D, per tal de comprovar l'existència d'un nou tram de la gran murada que rodeja tot el costat nord del poblat.

Una vegada més hem trobat rastres dels excavadors furtius, els quals han foradat una bona part d'aquest sector del jaciment i han arribat a tombar fins i tot un arbre. També aquest any ens han malmès els pocs to-vots que quedaven de l'enderroc d'una de les parets de l'habitació denominada "q", així com una part dels testimonis que conservàvem entre les cales IX i J, i entre les O-C i I-II. Per aquesta raó hem inclòs en el nostre programa la total excavació d'aquests testimonis.

Seguint el pla que ens havíem traçat d'inici, hem obert tres cales noves designades amb les xifres XXV, XXVI i XXVII.

Cala XXV

De 3 x 4 m, oberta en disposició paral·lela a la IX, ja excavada l'any 1978, sense deixar-hi cap testimoni, ja que aquest havia estat gairebé tot destruït pels clandestins.

Cala XXVI

De 3 x 4 m, paral·lela a la W.

A partir del nivell 2, s'ha posat en evidència la prolongació de la gran murada que es troba al costat nord del Puig.

S'ha descobert una gran concentració de fragments de ceràmica encastada amb codolets.

Cala XXVI

També de 3 x 4 m, oberta entre la cala 26 i la 27.

D'entrada presentava un fort desnivell, ja que gran part de la cala coincideix amb el pendís nord-oest del Puig; igualment com va succeir en el cas de la XXV, dins aquesta cala no hem trobat cap estructura i així desapareix d'una manera sobtada la gran muralla.

En canvi, a la roca mare hi ha excavats diversos forats arrodonits que devien servir per a apuntalar alguna estructura de fusta, la qual substituïa potser el gran mur que trobem en altres indrets.

Entre el material arqueològic recollit, com sempre molt abundant, apareix un nombre considerable de fragments d'urna, alguna amb decoració de solcs acanalats, diverses ascles de sílex (unes quantes presenten re-tocs), un percutor, diversos molins de mà i un botó de bronze molt ben conservat.

S'han realitzat també noves prospeccions per la rodalia del Puig i han estat localitzades diverses fonts naturals que de segur proveïen d'aigua els seus habitants. D'altra banda també hem visitat diversos indrets on encara es conserven antics en què hom recollia mineral a cel obert. Malgrat que tots aquests vestigis semblen ésser molt vells, no tenim cap element que ens permeti atribuir-los la mateixa antiguitat del poblat, tal com detallarem en el capítol corresponent.

Paral·lelament a totes aquestes tasques:

- s'ha procedit novament a la consolidació de murs
- s'han extret mostres per a anàlisis sedimentològiques dels diferents estrats (a carrec del geòleg Álvaro Navarro)
- s'ha fet una neteja total de l'àrea est on es troben uns grans blocs naturals que probablement protegien una de les entrades al poblat
- s'ha realitzat un dibuix a escala 1/20 de tot aquest sector
- s'ha fet un estudi dels tovots amb la corresponent anàlisi de resistència.

Al llarg de les 9 campanyes d'excavacions efectuades fins ara, hem posat al descobert un total de m² de superfície, la qual cosa ens ha permès d'estudiar una bona part de les diverses estructures que constitueixen el poblat. Abans d'iniciar la descripció de cada una de les cales, cal assenyalar que en aquest jaciment hem distingit 5 àrees diferents:

- A - o àrea nord que comprèn la part de vessant del turó que dona al riu, amb un fort pendent, i des d'on es divisa un ampli panorama de les terres de l'Ebre, diversos pobles del Priorat amb la zona minera de Bellmunt i el Molar, fins al Montsant. A l'igual que el costat est, denominat àrea B, és un dels punts més accessibles al poblat. Per tant no ens hem d'estranyar que en aquest indret hom hagués construït un mur d'una gruixària molt superior a la que trobem en les altres construccions.

Dins aquesta àrea A, hem diferenciat 2 zones:

- . 1 o pròpiament de la muralla
- . 2 sota muralla, que comprèn el talús format pel desprendiment de pedres provinents de la muralla així com altres materials del poblat.

En aquest indret hem obert durant aquests anys les cales, d'oest a est: R, Q, K, G, H, XI, XV, XVI i XVII.

- B - o costat est del turó, al qual hi ha un accés des del riu tot seguint la carena suau, camí que si bé més llarg, resulta molt més fàcil que els altres.

En aquesta àrea no es conserva gairebé cap construcció, ni tan sols de defensa. Tammateix, és protegida naturalment, sobretot per la presència d'uns grans blocs de gres roig que fan de barrera natural i que imposen el pas d'una sola persona; permeten, per tant, un gran control d'aquesta possible entrada al poblat.

En aquest sector hem procedit a la neteja total de la superfície, i a l'obertura de 2 cales, la M i la F, que com veurem més endavant han aportat molt poca informació si les comparem amb altres cales situades en altres punts del jaciment.

- C - comprèn tot el costat sud, on apareix la roca mare molt superficialment; a penes s'hi conserva cap estructura. Les restes que hi devia haver, gairebé totes varen desaparèixer amb la construcció d'un camí d'accés a la torre instal·lada l'any 81 per l'empresa FECSA. Les cales obertes en aquesta àrea són: B, A, T, V, III, VI i prolongació sud de la cala L.

D - àrea que s'estén per tot el costat oest del jaciment i coincideix amb la part més alta del turó, a partir de la qual baixa fent molt pendent fins a una mena de planell inferior del puig, sector que fou prospectat a fons abans que l'empresa FECSA hi instal·lés el castell abans esmentat.

En conjunt és, potser, l'indret menys conegut entre tots els del jaciment. Hi podem observar un gran munt de pedres que el tanca per aquesta banda, la qual cosa fa suposar que es tracta d'una construcció d'accés, que apareix pel costat nord. De moment, hi hem obert dues cales: la VIII, IX, XXV, XXVI i XXVII

E - aquesta àrea comprèn tota la zona central del jaciment on trobem la major part dels habitacles del poblat. Hi hem distingit dues zones: la zona 1 on la superfície del terreny és més estreta i apareix només una sola alineació d'habitacions i la zona 2 on el terreny s'eixampla, cosa que permet dues línies de construccions amb un carrer central.

Dins aquesta àrea hem excavat un gran nombre de cales, les quals han aportat molta informació sobre la vida en aquest assentament. Han estat designades amb les lletres i les xifres següents: X, Z, S, Y, O, C, P, N, U, W, J, L, D, I, II, IV, VII, XIII i XVIII.

Cales

Q
R
K
G
Area A (nord): H
XI
XV
XVI
XVII

Cala Q

Situada al costat nord-oest del puig, és una cala de 3 x 2 m, paral·lela a les cales U, R i W i que conjuntament amb aquestes fou oberta a fi de posar al descobert la murada rodeja el jaciment.

A l'estratigrafia que hi hem pogut observar, hem distingit els nivells:

Q₁ -

Al costat sud apareix una capa de matèria grisa que té un gruix de 2 cm. Van sortint algunes pedres que sembla que formen part d'una construcció. Es troba molt poc material.

Q₂ -

Terra molt negra, amb força humus i una gran quantitat d'arrels.

Apareix una filada de pedres que corresponen possiblement a una paret.

Prop d'una arrel ha sortit un cartutx. La ceràmica és escassa, menys a la banda oest on hi ha una capa en què abunden els fragments que han estat deixats in situ.

Q₃ -

La terra esdevé progressivament més dura.

Surten pedres, només en un dels extrems.

Entre el material, que escasseja, hi ha una pedra tallada.

Q₄ -

El sediment és més compacte. La taca de terra grisa ha augmentat i forma un clap d'uns 25 de radi des de la paret del costat sud. És una matèria flonja, grisa, d'uns 5 cm de gruix. No hi ha arrels.

Surt molt poc material; només destaquen algunes restes de fauna.

Q₅ -

El sediment és uniforme.

Les troballes de material augmenten amb la profunditat; abunden els fragments ceràmics decorats amb cordons.

Q₆ -

Entre el gres va sortint material. Quasi tot a l'extrem oest.

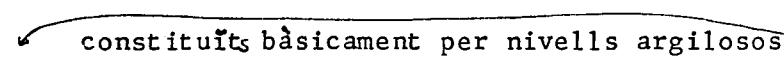
Q₇ -

La capa de ceràmica corresponia en realitat a la meitat superior d'una gerra molt grossa, amb la boca cap al sud. L'altra mitja se n'havia anat rostos avall.

Cala R

Té unes dimensions de 2 x 3 m i una disposició paral·lela a la Q i a les cales U i W de l'àrea E.

Tal com hem dit en la descripció de la cala precedent, fou oberta amb la mateixa finalitat i totes dues excavades simultàniament. El detall de l'estratigrafia de la Q és totalment aplicable a la R, on, a grans trets, trobem:

- R 1 - nivell superficial amb grans blocs dispersos de la murada que també apareix per aquest sector.
- R2-R9 - constituïts bàsicament per nivells argilosos (nivells mitjà de l'1 al 9)
- R 10 - nivell de base

Cala K

De 3 x 5 m, és oberta sota el pi, en disposició paral·lela a les cales G i Q .

En aquest indret cal distingir 2 sectors: el nord, ja remogut a conseqüència de les excavacions fetes abans del 77, i el sector sud, més a prop del pi. Com ja podíem suposar, les arrels de l'arbre dificultaren els treballs d'excavació d'aquesta cala.

En el sector sud excavàrem només el nivell superficial de manera que quedessin al descobert les pedres de la murada sense perjudicar el pi.

El nivell 1 està constituït per argila sorrenca, d'estructura pulverulenta, d'un color beix gris, de consistència dura i d'una textura també pulverulenta.

Cales G i H

De 3 x 2 m cadascuna, paral·leles a la cala C i a la O, respectivament, a la banda nord, foren obertes a fi de posar al descobert una part del mur de contenció que hem anat trobant a diversos sectors del poblat, i que creiem que en rodeja tot el costat nord.

Iniciada l'any 80, la tasca en aquestes cales fou prosseguida l'any 82, moment en què l'aturàrem per raons tècniques, atès que l'excavació de la totalitat del mur podia provocar el propi esfondrament d'aquest.

Pel que fa a l'estratigrafia, hem observat la mateixa superposició de nivells que descrivim a la cala K.

CALES XI, XV, XVI i XVII

Igualment que les cales G, H i K, les cales XI, XV, XVI i XVII han estat obertes tot al llarg del costat nord del jaciment, amb l'objectiu principal de posar al descobert la murada que envolta el puig per aquesta banda.

Cala XI

Inicialment oberta de 4,5 x 3 m, a mesura que s'aprofundeix es va eixamplant, atès que és en el límit més al nord del turó i per tant situada ja en el talús. Per això hi trobem part de les terres abocades quan es feren les excavacions anteriors al 77. Tot aquest terreny remogut és el que hem considerat ni vell 1 o superficial. (X1.4)

XI₂- XI₁₁ - nivells del 2 a l'11: constituïts bàsicament per sediments argilosos; en realitat, semblen provenir de l'esllavissament de materials del cim del turó.

XI₁₂ - nivell 12: sota murada; resta per estudiar.

Cala XV

De 5 x 5 m, paral.lela a la XIII, i oberta també, com ja hem dit, a l'àrea nord, entre la cala XI i la XVI.

En aquests moments està en curs d'excavació.

Cala XVI

Té una extensió de 3 x 4,5 m. És situada entre la cala XV i la XVII, al sud de la XIII.

Ha estat excavada al llarg de les campanyes del 82 i del 83.

Hi hem distingit els nivells següents:

- XVI₁ - Nivell superficial: constituït bàsicament per un sediments d'argiles amb còdols; estructura homogènia, color beix, consistència dura i textura pulverulenta.
- XVI₂ - Nivell mitjà: el sediment presenta les mateixes característiques. El material arqueològic és molt abundant. Conserva una mena d'enllosat de pedra del molar.

Cala XVII

Mesura 3 x 3 m i és situada entre la cala M i la XVI, en un pla molt inferior al de la cala XVIII i al sud d'aquesta.

XVII 1 - Nivell 1: hi trobem l'enderroc del mur que tanca el costat nord del jaciment i que en aquest sector presenta unes característiques diferents.

El sediment és d'argiles, amb còdols; estructura homogènia, color beix, consistència dura i textura pulverulenta.

XVII 2 - Nivell mitjà: el sediment, des del punt de vista geològic, presenta unes característiques similars a l'anterior. Molt més ric en material arqueològic que consisteix, sobretot, en restes d'urnes amb decoració de solcs acanalats.

Cales

Area B (est) M
F

Cales M i F

Emplaçades a l'àrea que suposem un dels accessos al poblat, és a dir al costat est, hi ha les cales M i F.

A la cala M, inicialment de 3 x 4 m i ampliada més tard a 3 x 5 m, hem distingit tres nivells:

- M1 - 1r. Superior, constituït per argiles amb còdols i sediments de color beix i de consistència dura. Molt pobre arqueològicament. Han aparegut alguns fragments de terrissa prop del costat nord-oest on hi ha les restes d'un mur que podria ser la continuació del que ha estat localitzat dins la cala F. El sediment, a l'indret on apareixen les ceràmiques, és molt rogenc.
- M2 - 2n. Constituït per sediments d'un beix rogenc, de textura granulosa.
Correspon al mateix nivell en què trobarem la màxima concentració de ceràmiques.
- M3 - 3r. Amb còdols argilosos, estructura homogènia i consistència dura. Només hi aparegué un fragment de ceràmica que correspon a la mateixa peça del conjunt localitzat en el nivell anterior.

La cala F, paral·lela a la M i de 3 x 4 m, presenta una estratigrafia igual que la que hem descrit abans. Només en el nivell 3 observem un sediment que presenta una consistència més dura i d'una textura granulosa.

Aquest nivell de còdols ha estat totalment estèril pel que fa als materials arqueològics.

A partir del nivell (F1) s'ha confirmat l'existència d'un mur que talla en secant la cala, realitzat amb una sola alineació de blocs de pedra, disposats transversalment, no seleccionats ni per formes ni mides. En general només se'n conserva una sola filada i en algun punt tres com a màxim; gairebé 40 cm d'alçada.

Cales

	B
	A
Àrea C (sud)	T
	V
	III
	VI
	L (prolongació)

Cales A i B

Ambdues cales, iniciades l'any 1977 durant la primera campanya, foren planejades en sentit est-oest, al sud de l'àrea d'habitacl^{es} ja excavada anteriorment.

En un principi, la A la férem de 3 x 2 m. Paral.lela a aquesta i deixant un testimoni de 40 cm obrírem la B també en el mateix sector sud-est del Puig. Després, l'any 1979, vam excavar el testimoni que havíem conservat entre A i B, i el 1981 foren ampliades totes dues a 4 x 4 m. Així, doncs, amb l'excavació de tota aquesta àrea, de 8 x 4,80 m en total, hem pogut observar que en aquest indret del jaciment es conserva una capa de sediments molt minsa, d'un gruix entre 20 i 40 cm. No obstant això, hi distingírem 2 nivells, que en realitat corresponen a un mateix estrat arqueològic:

- nivell d'argiles i cendres (a)
- nivell de còdols

Concretament dins l'àrea compresa en el que inicialment anomenàrem cala A - nom que li ve precisament de l'existència d'una murada de forma absidal que quedava delimitada a la mateixa superfície - la roca mare apareix a partir dels 20 cm de fondària.

El material arqueològic fou poc abundant en comparació del que ha aparegut en altres àrees. L'únic lloc on va sortir terrissa fou el sector comprès entre el mur i la construcció absidal. Es tracta de diversos fragments de ceràmiques, alguns amb la superfície brunyida, i una falange d'òvid. D'altra banda, al nivell de còdols no va sortir pràcticament res.

L'àrea que al començ en vam dir cala B, presentava la mateixa estratigrafia que la A. En el primer dels 2 nivells que hi havíem distingit - de 10 cm de gruix i que correspon al nivell d'argiles - recollírem algun fragment de ceràmica amb la superfície brunyida i bocins d'altres més grolleres, també fetes a mà, que corresponien al coll d'una urna. Hi trobàrem, a part d'això, uns quants materials de la guerra civil.

Cap al centre de la cala va aparèixer una gran clapa de cendra i restes d'argamassa cremada.

(a) La cendra desapareix a mesura que ens aproximem al costat sud, on ja no se'n detecta cap rastre.

Cala T

De 2,5 m,^{X₂} fou oberta paral·lelament a la cala X i a la S, deixant-hi 0,5 m de testimoni.

En aquesta cala, igual que a totes les excavades en aquest sector del jaciment, ben aviat surt la roca natural; per això només hi poguérem distingir dos nivells:

T₁ -

Amb un sediment de color gris cendrós, molt compacte i dur; el material arqueològic hi escasseja.

T₂ -

En realitat correspon ja al nivell on surt la descomposició del conglomerat que constitueix la roca mare. Hi foren recollits uns quants ossos.

Cales III, V i VI

La cala III, de 3 x 3,5 m, paral·lela a les cales II, VI i L, i la cala VI, de 2 x 4 m, situada entre la III i la V, ^{① Les tres} foren excavades en el sector sud-oest del puig, en una àrea on generalment trobem molt poca potència de sediments. No obstant això, hem continuat distingint els mateixos 3 nivells observats a les cales I, II i IV.

1. 0 nivell superficial, que presenta les mateixes característiques descrites abans, amb la petita diferència que en aquest sector la textura del sediment esdevé més pulverulenta.
2. Igualment que a les cales abans esmentades, trobem el mateix que pel nivell mitjà de les cales I, II i IV, en menys gruixària, així com pel que fa al nivell 3 o de base.

1) La V paral·lela pel costat sud de la D, de 5,5 x 3 m.

Cala L (prolongació sud)

Dins l'àrea excavada l'estiu del 83, considerada com l'ampliació sud de la cala L, s'han descobert les restes d'un mur que, segons sembla, es prolonga en el costat sud-oest del jaciment.

L'excavació d'aquest sector ha permès també de comprovar l'existència d'una sèrie de forats practicats a la roca viva, els quals descriurem més endavant; donades les seves característiques pensem que no són contemporanis de les diferents construccions del jaciment.

XVII

XVI

XV

XI

Area D (east)

VIII

Cales

Cala VIII

La cala VIII, de 3,5x 4 m, posteriorment ampliada un metre pel cos tat sud i 0,5 m per l'est, és paral·lela a la IX i a la J. Hi hem excavat, de moment, 2 nivells, ja que donada la complexitat dels enderrocs, que han suposat una tasca d'excavació molt lenta, ens hem vist obligats a deixar-la inacabada.

Nivell 1 o superficial: argila sorrenca de color marró grisenc i de textura granulosa.

A la superfície hi havia un gran amuntegament de pedres que hem anat recollint amb molta cura, tot distingint les escairades de les pedres sense treballar.

Nivell 2: d'argiles més compactes, de color beix; es dibuixen ja diverses alineacions de pedres que configuren una estructura de planta quadrangular.

Nivell 3: Un cop aixecats tots els blocs que constitueixen l'enderroc, apareix una estructura que sembla de planta rectangular.

Cala IX

De 3 x 4,5m, oberta també en el costat oest del puig i paral·lela a la VII i la J entre la qual ha quedat un testimoni d'un metre d'amplada.

En aquesta cala IX hem distingit els nivells següents:

- IX₁ Nivell superficial. Capa molt rica en humus. Sediment sorrenc argilós, de color gris, estructura pulverulenta, molt tou.
- IX₂ Nivell mitjà 1*. Argila plàstica, estructura pulverulenta, de color gris més clar.
En aquest nivell apunta una alineació de pedres.
- IX₃ Nivell_m2. Sediment més homogeni, d'una consistència dura i textura pulverulenta. Ja es va configurant l'estructura del mur.
- IX₄ Nivell_m3. Sediment de color beix. Es caracteritza per la presència de masses de tovot, que s'estenen per gairebé tota la cala. La part més superficial va ser molt rica en terrisses.
- IX₅ Nivell_m4. Argilós sorrenc amb alguns còdols () de consistència disgregable característics, que trobem a mesura que ens apropem a la roca natural.
En el costat nord-oest de la cala apareix una gran massa de tovot.

* Des del punt de vista estratigràfic, correspon més aviat a un nivell superficial 2; per raons tècniques l'hem denominat mitjà 1.

Cala XXV

Tal com dèiem abans, aquesta cala mesura 4,5 x 4 m i és paral.lela a la IX excavada durant les campanyes anteriors, sense deixar-hi cap testimo ni, ja que aquest havia estat totalment destruït pels clandestins.

A començaments d'aquesta campanya vàrem trobar aquest indret ple de forats que fins i tot motivaren la caiguda d'un pi que es dreçava al bell mig de la cala.

Durant l'excavació, hi hem distingit els següents estrats:

- 1 - superficial
- 2 - argilós (comprèn 3 nivells)
- 3 - cendres
- 4 - tovots
- 5 - còdols.

Cales

X

Z

S

Y

O

C

P

N

Area E (centre)

U

W

J

L

D

I

II

IV

VII

XIII

XVIII

Cala X

Tal com hem anticipat en el capítol II l'any 1977 obrírem aquesta cala en una àrea que semblava coincidir aproximadament amb el centre del jaciment i on pensàvem trobar més potència de sediments i, a la vegada, menys remoguts que en altres indrets. Per tots aquests motius l'excàvarem amb l'objecte d'obtenir-ne tota una seqüència estratigràfica que ens servís de punt de partença a l'hora de procedir a l'excavació dels altres sectors.

A jutjar pels resultats obtinguts, podem considerar aquests treballs com els més interessants de la primera campanya. En el cas present, la minuciositat del mètode emprat es va veure compensada per la gran complexitat de materials apareguts en cadascun dels nivells. Com que de moment desconeixiem absolutament l'estratificació, durant l'excavació d'aquesta cala en concret vàrem distingir-hi nivells artificials de 5¹⁰ cm 14 en total, fins arribar a la roca mare. Els onze primers corresponen a la campanya del 77 i del 12 al a la del 78.

- X 1 - Nivell superficial, ric en ceràmiques decorades i llises. Hi foren també recollides restes de fauna.
- X 2 - De fet, es tracta del mateix nivell, tant des del punt de vista geològic com arqueològic.
- X 3 - En el centre de la cala, a 15 cm de la superfície, començà a manifestar-se una filada de pedres apuntant l'existència d'una paret oriental, de nord a sud, i es distingí el tipus de sòl dels dos costats de la cala (sector E/ sector W). A l'angle sud aparegué una concentració de ceràmiques negres, decorades a base de cordons, molt cremades, i també restes d'ossos menuts. El sediment del sector est, està integrat per una argila compacta, molt fina, groguenca; en el sector oest pren un to fosc, cendrós, quasi negre a l'angle sud.
- X 4 - Desapareix la clapa negra i els sediments presenten un to rogenc; n'esdevé compacta la textura a tot el sector W i encara més a l'angle NW.
A partir d'aquest nivell, a uns 20 cm de fondària respecte a la superfície del sòl actual, ve confirmada l'existència del mur que hem esmentat, i apareix una petita concentració de ceràmica al voltant d'una pedra que integra aquest mur.
- X 5 - Els sediments es fan més homogenis arreu de la cala i mostren un to rogenc. La ceràmica no és tan abundant.

- X 6 - El sediment esdevé d'un roig més intens bé que se'n torna a diferenciar la textura: el sector oest està constituït per una argila menys compacta que la del sector est.
- X 7 - Aquest nivell, on la ceràmica escasseja, es caracteritza per la diferència que palesen els sediments pel que fa al color: rogenc al sector est i groguenc a l'oest.
- X 8 - Té un gran interès en aquest nivell l'aparició d'un sòl d'hàbitat determinat a 40 cm de la superfície actual.
Sector oest: concentració de palets formant paviment en algunes zones determinades. En altres punts foren recollides masses de tovot procedents de les parets. Els fragments ceràmics surten en nombre, llisos i decorats amb cordons; sovint permeten la reconstrucció total de la peça. També s'hi trobaren restes d'una urna bitroncocònica de color negre i de superfície brunyida.
Sector est: hi ha també alguna concentració de palets, però és força més pobre en ceràmica.
- X 9 - El sector oest va esdevenint fèrtil en ceràmica que apareix formant petites concentracions (conjunts 1, 2 i 3). Hi foren també recollits alguns sílexs.
Cap al centre de la cala i com una prolongació de la paret, aflora de nou una taca roja i una mena de paviment que va present el mateix color.
- X 10 - Sota aquest paviment de palets fou posat al descobert un sostre de terra cuita amb llustre roig, dessota el qual aparegueren unes quantes ceràmiques: dues formes carenades (PR77-x 11/2.a. i PR77-x 10) i dues bases amb solcs acanalats (PR 77-x 11).
- X 11 - Es tracta del nivell darrer a què arribàrem durant la primera campanya. Cal destacar una nova estructura d'habitació localitzada a l'angle nord-oest que, de moment, no sembla que tingui cap relació amb la paret esmentada abans. Construït amb blocs més grans, aquest mur apareix en direcció NS com l'altre, però inclinant-se lleugerament cap a l'est.
- X 12-14 - A partir del nivell X 12 va resultar quasi estèril i ja començava d'aflo rar la roca mare. Tanmateix, entremig del reompliment que anivellava el sòl vàrem recollir alguns fragments de ceràmica brunyida i dos d'àmfora - de parets gruixudes decorada amb bandes roges.

Cala Z

Mesura 2 x 3 m i és orientada de N a S, paral·lelament a la cala X.

Z₁ -

El sediment és poc consistent en els 10 cm primers; a partir d'aquí esdevé molt dur i surt barrejat amb una gran quantitat de pedruscall. Al centre de la cala la piqueta s'enfonsa en clavar-la i apareixen una sèrie de forats; al costat d'aquests surten moltes arrels. Hi ha pedres i trossos d'argamassa, en desordre.

Hi hem recollit molta ceràmica, alguna de brunyida, i dents de caprí.

Z₂ -

La terra és molt més dura; sembla argamassa.

Entre l'argamassa han començat a sortir palets de riu i pedruscall.

Continua apareixent ceràmica de cocció deficient.

Z₃ -

Nivell compacte i argilós, amb alguns còdols.

Hi surt nombre de pedres; tanmateix, no sembla que corresponguin a cap paret (sentit est-oest).

No hi hem trobat gaire ceràmica; els pocs fragments recollits eren al costat de les pedres i corresponen, la majoria, a peces brunyides. Hi hem trobat també alguns ossos.

Z₄ -

El sediment és compacte i argilós. Hi ha pedruscall menut, sense tants còdols com al nivell anterior, i pedres molt grosses.

Hi hem recollit fragments de terracota i, al costat de la paret oest, un vas gairebé sencer. A part d'això, hi surt poc material.

Cala S

De 2 x 3 m i orientada est-oest, fou oberta en disposició paral·lela a la cala X. Hi localitzàrem la prolongació d'un mur descobert durant la campanya anterior a la cala X, del qual es conserven dues filades de pedres.

S₁ -

El sediment és homogeni, d'un color beix clar i amb moltes arrels petites.

Als sectors nord-est i nord-oest abunda el material ceràmic. Tot surt regirat i en posició gairebé vertical.

S₂ -

Terra dura, d'un color clar.

S₃ -

A partir d'aquest nivell, el mur prolongació del de la cala X separa totalment el tipus de sediment; per això l'analitzarem distingint l'àrea "A", situada al costat nord-est, de la "B", al sud-est.

S₃ A (NE) -

Cendra. La terra va canviant de tonalitats: de negrenca esdevé blanquinosa.

Quasi estèril pel que fa a material.

S₃ B (SE) -

Els còdols són abundosos.

No hi ha ceràmica.

S₄ A (NE) -

Sediment de sorra i nombre de pedres de grandària molt diversa. Possiblement és la descomposició del conglomerat.

S₄ B (SE) -

Sediment molt fi i compacte, d'un to beix clar. Per sota també surt el conglomerat que constitueix la roca natural del Puig.

Només hi trobarem un petit fragment de ceràmica.

Cala Y

Es emplaçada a la part central del poblat, prop de les cales X i S, al lloc on abans havia estat practicat un gran forat per recollir-hi material.

Començarem, d'entrada, a excavar-hi una cala petita (2 x 3 m) però al cap de pocs dies ens semblà escaient d'ampliar-la fins arribar a una extensió quadrada de 4,5 m de costat, a fi de posar al descobert tota la planta de les habitacions. Per tal de facilitar les tasques d'excavació i, sobretot, de situar les peces en el plànol, tenint en compte les dimensions de la cala, la dividrem en sectors: Y A₁, Y A₂, Y A₃, Y B₁, Y B₂, Y B₃, Y C₁, Y C₂, Y C₃, Y D₁, U D₂, Y D₃.

Més tard, durant la campanya del 80, fou eixamplada 1 m pel costat sud, a fi de descobrir els murs que, lògicament, havien de tancar les habitacions. Amb aquesta ampliació, la cala Y va passar a mesurar 6 x 4,5 m.

Y₁-

Estrat superficial, d'argila rogenca més aviat blana, amb força arrels.

Comencen a descobrir-se tres murs paral·lels entre si, i més o menys en sentit nord-sud.

El material - fragments de ceràmica, alguns decorats amb cordons, i un sílex tallat - surt molt barrejat.

Y₂-

Nivell mitjà, caracteritzat per la capa de cendra que s'estén pel nord-est i el sud de la cala i que en alguns punts és molt intensa. Prop de la secció nord, la cendra desapareix i el sediment esdevé més dur i pren, ensems, un to rogenc. A la zona nord-est abunden els còdols.

Els murs que a l'estrat superior només apuntaven, ara corren tota la cala, des de l'extrem sud fins poc abans de la secció nord, on queden tallats. Un altre mur, el quart, uneix la paret est amb la central. Tots els murs, d'una o dues filades de pedres, són revestits de tovot, sovint cremat o ennegrit pel foc. A la part sud i prop del mur central, hi ha una concen-

tració de pedres recremades i cendres que es van aprofundint. Una cosa semblant passa a l'àrea central, a la vora del mur est, on també hi ha una gran intensitat de cendra barrejada amb plaquetes pissarroses.

El material ceràmic és abundós, especialment en alguns punts. La concentració més important de ceràmiques és al centre de la cala i prop del costat oest del mur central. En aquest punt i enmig de masses de tovot, n'hi ha fragments ben grossos: nanses, colls i fons de mides varies i algun amb decoració corda. Tocant a l'extrem sud i també vora el mur central, hi ha un altre conjunt de ceràmiques: són uns fragments, molt grossos, amb què es podria recompondre gairebé tota una gerra.

Entre aquesta ceràmica n'hi ha diversos fragments, fets al torn, que corresponen a una ànfora i permeten de reconstruir-ne la forma. La resta és tota feta a mà; alguns bocins presenten la superfície brunyida.

Una peça molt interessant és una sageta de bronze, l'única recollida en tota l'excavació; fou trobada prop de la gran gerra esclafada de què abans hem parlat.

Y₃ -

Al sector sud, sota la capa de cendra, ja surt la roca mare, d'un color blanquinós-grisenc, que en descompondre's forma una capa de pedregam. Les cendres, tan abundoses a l'estrat II, es concreten a unes quantes taques vora el mur central.

Cap a la banda sud, el mur est perd la continuïtat. Adossades al mur central hi ha unes masses de tovot en les quals s'assenten les bases d'uns grans recipients, sitges, possiblement.

Bé que a la resta de la cala la ceràmica escasseja, en aquesta zona és, encara, prou abundant.

En aquesta cala deixàrem per excavar els nivells que anomenem "de base", constituïts per còdols.

Cala O

Inicialment de 3 x 5 m, fou oberta paral·lela a la cala Y de la campanya anterior, a la part central del poblat. Després, en campanyes successives l'anàrem eixamplant a fi de posar al descobert una superfície prou gran (6 x 3,5 m en total) per a permetre l'estudi de totes les estructures que hi quedaven compreses.

Com a la cala Y, a la O continuaren apareixent restes d'habitacions les parets de les quals son gairebé exclusivament de tovot.

D'altra banda, durant la campanya del 81 excavàrem el testimoni deixat en una de les habitacions - localitzada i en part estudiada l'any 79 - on s'havia conservat l'enderroc d'una paret de tovots molt alterada per les pluges de l'hivern passat. Un cop dibuixada en planta i fotografada, continuàrem excavant-hi. Entre els tovots aparegueren diversos fragments de terrissa que corresponen a més d'una urna, i a una destal de bronze (?) tubular, amb anella, en bon estat de conservació.

01-

Els sediments són de color beix i d'una textura compacta i argilenta. Hi ha una gran quantitat d'arrels, grosses i petites.

Al centre de la cala, a partir d'aquest nivell, comença a sortir una concentració de trossos d'argamassa.

Hi ha molta ceràmica en el sector NE; els sectors SN i SE són també molt rics en material arqueològic. En canvi, el sector NW és, en aquest nivell, totalment estèril.

02-

En el sector nord el sediment és molt dur; en canvi en el sector SE hi ha carbonissa entre una gran quantitat d'arrels. En el sector NE han sortit inclús carbons.

En un bloc d'argamassa hem observat una taca de pigment roig; d'altres surten cremats així com alguns tovots.

En el sector SW ja hem arribat a la roca natural i, per tant, podem considerar finida l'excavació en aquest sector.

Al costat nord apareix un mur de separació.

En aquest sector gairebé no surt ceràmica; en el sector sud, al contrari, és molt abundant. Es tracta de ceràmica fabricada amb torn ràpid. Hi han estat recollits diversos fons i també vores decorades amb cordons.

O₃ -

En els sectors NE i SE surten, encara, cendres. Les arrels han desaparegut gairebé del tot.

Hi hem trobat un sílex (sector SE).

La ceràmica escasseja per tot el nivell.

O₄ -

En el sector SE el sediment és de color beix i molt dur; no hi ha cap arrel.

Tant al sector NE com al NW comencen a sortir les pedres que prece deixen la roca mare. Al sector NW continuen sortint les pedres de les parets, però arqueològicament és molt pobre.

Al sector NE hi hem trobat ossos, un sílex i nombre de ceràmica brunyida. Al sector SE hi hem recollit fragments de ceràmica feta al torn.

O₅ -

Aquest estrat només ha estat possible d'excavar-lo en el sector NE; no hi ha sinó conglomerat descompost.

Gràcies a l'ampliació efectuada l'any 1980, principalment al costat nord, poguérem comprovar l'existència dels mateixos nivells, que en conjunt corresponen a tres estrats:

- . 1 - superficial (argiles) molt ric arqueològicament;
- . 2 - mitjà (argiles i tovots) nivell d'ocupació, i
- . 3 - base (còdols) molt pobre, però amb una constant:

l'aparició d'ossos i alguns fragments de ceràmica brunyida, entre els quals uns que presenten una decoració amb solcs acanalats.

Cala C

De 3 x 6 m, és paral·lela a la cala O i a la P-N, just sota el pi. S'ha realitzat amb l'objecte de posar al descobert dues habitacions noves i de fer-ne un estudi minuciós amb la dispersió de materials.

Durant l'excavació, hi distingirem 4 nivells:

- . 1 - superficial
- . 2 - mitjà
- . 3 - argila endurida
- . 4 - base.

A partir del segon nivell aparegueren les restes d'un mur que separava la cala en 2 àmbits diferents, que denominarem, respectivament A i B.

La diferència entre l'un costat i l'altre és molt notable, tant pel que fa a la composició del sediment com als materials arqueològics. El costat est (B) és molt més ric en ceràmiques que l'A; moltes d'aquestes corresponen a peces força grans que es podran reconstruir, almenys en part. La terra és negra i flosca, mentre que en el mateix nivell mitjà, la banda oest (A) és molt pobre en materials arqueològics i el sediment és groguenc i compacte.

L'àmbit B, que correspon a l'habitació 0, presenta un nivell de cendres molt potent. Fou rebaixat en nivells de 10 cm donada la inclinació del terreny.

En el sector sud de la cala, era immediatament sobre el nivell de base, la qual cosa no passa en la major part dels casos, mentre que cap al centre de l'habitació hi havia una capa d'argiles de color groguenc que sembla ser el sòl d'ocupació: una mena de paviment de terra piconada, tal com trobem en altres indrets del poblat.

Cala P

Fou iniciada l'any 1977, en el sector nord-oest del poblat, sota un gran pi i per això designada amb la lletra P. Al principi hi distingírem 14 nivells artificials, després agrupats en 7, atès que en tota la fondària excavada al llarg del primer any no poguérem observar en els sediments cap mena de canvi prou important com per evidenciar una estratigrafia. Més tard, com davall referirem, fou possible de determinar tres estrats.

L'any 1979 aprofundírem més, fins arribar a la roca mare.

Des del punt de vista arqueològic, determinàrem els nivells següents:

P 1 - Nivell superficial.

Hi abunda la ceràmica llisa i la decorada. Gairebé tots els fragments corresponen a peces molt grans.

P 2 - Augmenta el nombre de ceràmiques; a la decoració predominen els cordons.

P 3 - Ensems amb peces del tipus que hem descrit, a partir d'aquest nivell apareix la ceràmica brunyida.
En el sector est de la cala comença a aflorar una filada de pedres.

P 4 - El percentatge de ceràmica decorada amb cordons i de superfície brunyida, ja no és tan alt.
No podem confirmar plenament els indicis de mur. Tot i que les pedres surten ben alineades, hi ha força separació entre elles.

P 5 - És un nivell pobre en ceràmica.
Continuen sortint pedres. Sembla que es tracta d'un mur, però mig enrunat. A 50 cm de fondària trobem nombre d'arrels.

P 6 - Semblant a l'anterior pel que fa a la ceràmica i a les restes del suposat mur. A part d'això, apareixen unes petites concentracions de palets de quarsita, mitjans; no arriben, però, a formar un paviment.

P 7 - Aquí podríem repetir el que hem dit respecte al nivell 6, ja que no hi hem observat cap variació important.

Cala N

Mesura també 3 x 2 m, amb l'orientació EW, paral·lela a la P.

L'excavació del nivell superficial va posar al descobert una gran concentració de ceràmica, sempre feta a mà, llisa o decorada amb cordons, molt alterada per $\text{CO}_3 \text{Ca}$, barrejada amb restes de tovot.

L'any 1980 foren prosseguits els treballs iniciats durant la campanya precedent, amb l'excavació del nivell mitjà 2 fins arribar al de base. Malauradament, una part del mur de tovots que quedava ben delimitat a partir del nivell mitjà, fou destruït per excavadors furtius.

A la base es conservaven les restes d'un paviment de terra piconada.

Cala U

Aquesta cala, de 2 x 3 m, és paral·lela a la R i, doncs, orientada de N a S. Al llarg de l'excavació hi hem distingit els nivells següents:

- U₁ -
El sediment és negre a causa de la gran quantitat d'humus.
- U₂ -
El sediment és compacte, de color beix, amb còdols petits i alguna arrel. De tant en tant surten pedres grosses.
Aproximadament al mig de la cala aparegué un gran bloc d'argamassa, d'una forma indeterminable.
Surt molt poca ceràmica.
- U₃ -
En certs punts, el sediment és molt compacte i dur.
Comença a aparèixer un mur que correspon a l'estructura que envolta el poblat per la banda nord.
Hi hem trobat molt poc material.
- U₄ -
Argiles, cada cop més compactes, cap al sector W.
Surten moltes pedres però no sembla que constitueixin cap estructura. Més aviat es deuen haver després del mur que hem descobert al nivell 3.
És molt pobre en ceràmica, excepte el sector N on hem trobat algunes vores decorades amb cordons i alguna base.
- U₅ -
Altres cops el sediment és argilenc i dur.
Ha sortit un possible paviment roig que continua a l'altra banda del mur que parteix la cala de N a S. Tocant al mateix paviment hi ha un gran bloc d'argamassa.
Al sector W, apareix una gran taca negra i restes de pedres fumades i partides pel foc.
- U₆ -
Nivell de còdols i terra calcària.
Hem recollit un allisador de ceràmica.
- U₇ -
Hi ha còdols i un sediment calcari que va minvant fins a la roca mare.
Arqueològicament és estèril.

Cala W

Més que d'una cala nova, es tracta en realitat de l'ampliació de la cala U pel seu costat oest, tot i haver deixat entre l'una i l'altra un petit testimoni per poder-ne dibuixar i fotografiar la secció, on es veia clarament els 3 estrats que hem anat observant en diferents punts del Puig Roig.

W₁ -

En iniciar els treballs al nivell superficial trobem l'estratificació invertida a causa de l'acumulació de terres feta pels excavadors furtius.

W₂ -

El sediment esdevé més compacte.

En el sector oest apareixen diversos blocs d'argamassa.

En el sector SW hem observat que el paviment continua sortint en direcció oest.

Hi ha dos murs: un N-S que travessa la cala pel mig, i un altre a més fondària que sembla una prolongació del mur de la cala Q i que continua en direcció oest.

Entre el mur N-S i la paret W de la cala, hi ha un nivell de cendres amb nombrosos carbons.

Tot l'estrat és molt pobre en materials.

W₃ -

Nivell de base.

Cala J

D'unes dimensions de 2 x 3 m i orientada de nord a sud aquesta cala fou oberta en una zona encara no explorada del puig, a fi de comprovar l'extensió del poblat.

Hi distingírem quatre nivells:

J₁ - Nivell superficial

El sediment, d'un color beix clar, té una compactibilitat homogènia. Hi ha alguna pedra i moltes arrels.

El material és escàs.

J₂ - Nivell mitjà

Aquest estrat és completament estèril pel que fa al material arqueològic. Només surten alguns trossos d'argamassa.

J₃ - Segon nivell mitjà

A partir d'aquí comença a dibuixar-se una línia de mur. La paret queda delimitada molt clarament amb una massa d'argila a cada flanc.

Hi hem trobat molt poc material ceràmic.

J₄ - Nivell de base

El sediment és format pel conglomerat descompost.

En acabar l'estrat ja hem arribat a la roca mare.

Hi hem trobat bastant de ceràmica; també han sortit ossos, un sílex i un tros d'argamassa.

Cala L

De 4 x 5 m, oberta en disposició paral·lela a la cala N i a la J, al costat oest del poblat, concretament en un dels indrets més amples del jaciment, on fins ara hi havia una grossa olivera. Al llarg de la darrera campanya ha estat eixamplada pel seu costat sud, i així ha quedat al descobert una àrea de x m. Hi han aparegut les restes d'una habitació completa, de planta rectangular com totes les descobertes fins ara, de m de llargada per m d'amplada. De les parets es conservaven tres filades de pedres i en alguns punts dues rengleres de tovots. Aquests solen ésser paral·lelepípedes de x x cm. Sovint presenten tres marques que sembla que hagin estat fetes amb els dits de la mà quan el fang era tendre, amb una funció que encara desconeixem. Malauradament, per poder aixecar la soca sencera haguérem de moure algunes de les pedres i els tovots que formaven part d'aquestes parets. Tanmateix, un cop enllestida aquesta feina fou restituida cada peça al seu lloc d'origen. En aquesta cala hem pogut observar la mateixa estratigrafia que en totes les que hem estudiat fins ara. De la part més superficial a la base, trobem:

L 1 Un nivell superficial amb una gran abundància d'arrels. Després que procedirem a la neteja superficial, han aparegut diverses pedres que delimiten una habitació. Hem observat característiques diferents entre els sediments que corresponen a l'interior de l'habitació i a l'àrea exterior d'aquesta.

Alguns dels tovots que han aparegut a la mateixa habitació han estat recollits per tal d'evitar llur destrucció, bé a causa de fenòmens naturals, bé per les visites dels furtius.

L 2 Un nivell d'enderroc de les cases, amb masses de tovot, restes d'encanyissats i pedres.

Dins l'àrea exterior de l'habitació trobem ja el nivell de còdols.

L 3 Una capa de cendres i carbons molt potent, que coincideix amb el nivell d'abandonament del poblat. És sovint molt ric en terrisses i altres objectes arqueològics.

- 01
- L 4 Una capa d'argila d'emplenament on s'assenta el sòl d'ocupació de les habitacions constituït per una capa de terra piconada en què de vegades trobem les traces d'un llustre de color roig.
- L 5 Un nivell de còdols provinents de la descomposició de la mateixa roca natural. Aquest nivell sol ésser molt pobre en materials (alguns fragments de ceràmica brunyida i alguns ossos, molt trossejats).

Cala D

De 4 x 5 m, en disposició paral·lela a les cales O i Y en el sector central del poblat, l'obertura d'aquesta nova cala ha posat al descobert una doble alineació d'habitacions en aquesta àrea, la qual cosa no sembla pas que es produeixi en el sector oriental del jaciment.

A l'hora de l'excavació, hi hem distingit tres àmbits, designats provisionalment com a H 1, H 2 i H 3, ben delimitats pels murs que els separen. L'àmbit 1 coincideix amb el punt on hi havia una soca d'olivera; malgrat això, ha estat possible de recollir-hi força materials arqueològics.

Comparativament a la seqüència estratigràfica de la cala anterior, hi manquen els dos primers nivells (superficials), molt probablement a conseqüència de les feines de conreu que hi realitzaven fins no fa gaires anys. Així doncs, l'estratigrafia estudiada en aquest indret és la següent:

- nivell mitjà de cendres, amb restes d'humus
- nivell de base, amb restes de tovots.

A l'interior d'una de les habitacions, hi ha un forat de forma ovalada, excavat directament a la roca viva, de 62 cm de llargada, per 32 cm d'amplada i 38 cm de fondària, dins el qual no aparegué res més que una pedra triangular.

Un cop acabat el perfil D amb les fitxes corresponents, hem procedit a l'excavació del testimoni deixat entre aquesta cala i la V, sempre distingint els tres àmbits esmentats.

En el sector corresponent a l'àmbit 1 només trobem dos nivells:

- nivell de tovots
- nivell de base, compost de còdols

Dins l'àmbit 2 han aparegut tres nivells:

- argiles riques en humus
- argiles molt compactes, desintegració dels tovots
- còdols

5-1

A l'Àmbit 3 hem distingit només aquests dos nivells darrers:

- argiles compactes
- còdols

Amb l'excavació d'aquest Àmbit s'ha posat al descobert un nou forat, aproximadament circular, fet a la roca mare en la mateixa alineació de la paret.

Cales I i II

Seguint el programa previst l'any 82, entre les cales obertes a l'àrea central trobem les que hem designat amb les xifres romanes I i II.

La cala I, de 2 x 4 m, és paral·lela a les cales II, G, VI i D; la cala II, de 3 x 4 m, és situada entre les cales IV, VII, III i I.

Hem observat a totes dues l'existència de 3 nivells:

- 1 - Nivell superficial que es caracteritza per un sediment argilós-sorrenc, de color beix, d'estructura pulverulenta i textura pulverulenta-granulosa.
- 2 - Nivell amb sediments de color beix gris, compostos d'argila sorrenca més plàstica que al nivell anterior; amb restes de cendra, estructura granulosa pulverulenta, segons els indrets. A la cala I, aquest nivell és directament sobre la roca viva. En canvi, a la cala II correspon a un nivell d'argila molt potent amb restes de tovots, per sota els quals apareixen les cendres. En ambdues cales, a partir d'aquest nivell surten restes d'estructures.
- 3 - Nivell de base, de còdols provinents de la descomposició de la roca natural, molt alterada per la presència d'arrels. Les construccions localitzades a totes dues cales atenyen aquest nivell.

Cala IV

Per excepció i a fi d'adaptar-la a les estructures que havien estat remogudes pels excavadors clandestins, aquesta cala fou inicialment oberta de 3,15 x 3,70 m, entre les cales N, L i II.

Hi hem distingit 4 nivells:

- 1 - Nivell superficial, amb unes característiques que responen a la descripció de les cales I i II.
- 2 - Nivell d'argiles, com a la relació esmentada, tret que en aquest cas és format per l'esfondrament d'una paret de tovots; cobreix una capa de cendres molt potent on hem trobat esclafada una urna feta a mà i decorada amb cordons aplicats al coll.
- 3 - A partir d'aquest nivell surten les restes de les estructures asentades en un nivell de còdols, només en el punt on la roca mare apareix més elevada, mentre que en els punts on la roca queda apregonada, les construccions recolzen sobre una capa d'argiles que omple el desnivell.
- 4 - Nivell de còdols.

L'estiu del 83, al llarg de la campanya setena, hem continuat treballant en l'ampliació d'aquesta cala pel costat oest fins a unir-la amb la cala W - excavada el 79 - i posant així al descobert una superfície que ens permet l'estudi de 2 habitacions completes.

Tal com s'havia esdevingut tot al voltant d'aquesta ampliació, han aparegut els tovots que cobreixen el nivell de cendres, sobre l'estrat de còdols que constitueixen la base.

Cala VII

De 2 x 3 m, paral·lela a les cales II, K i N, davall del mateix pi, en el costat sud del poblat:

Hi hem distingit 4 nivells:

1. Nivell superficial caracteritzat per la presència d'una capa d'humus molt gruixuda, argila sorrenca, estructura pulverulenta, de color beix rogenc i una consistència molt flonja. És molt ric en ceràmica i masses de tovot.
Com era d'esperar, en aquest primer nivell apareixen ja moltes arrels de l'arbre, les quals hem tractat de respectar.
2. Nivell mitjà amb argiles sorrenques, estructura homogènia, color beix i consistència dura.
Continuen sortint tovots petits i comença a aparèixer una gran clapa de cendra.
3. Nivell constituït bàsicament d'argiles i cendres; homogeni, de color beix.
4. Nivell amb argiles sorrenques, de color beix, i alguns còdols. D'estructura homogènia i de consistència dura, com el nivell 3.

En el sector sud de la cala, apareix, amb el conglomerat, la prolongació del mur fet de tovots.

Cala XIII

Tal com hem dit en el capítol II, aquesta cala, de 14,5x 4,5 m, comprèn diverses habitacions, algunes ja excavades parcialment pels membres del CEF i d'altres per nosaltres mateixos en campanyes precedents. Dintre aquesta cala distingirem tants sectors com habitacions, les quals hem designat amb lletra cursiva. Els estudis realitzats fins enguany s'han centrat principalment en les habitacions 2 , 3 , 4 , 5 , i part de la 6 segons la numeració provisional feta durant l'excavació i que en la redacció definitiva correspon als àmbits , , , i .

Com a conseqüència de les excavacions esmentades, en una extensió considerable d'aquesta àrea no trobarem el nivell 1 ni el 2. Això no obstant, encara es conservava una bona part del nivell que anomenem mitjà, ric en materials, i que cobria un segon nivell d'ocupació del qual ja havíem trobat indicis en altres sectors.

Hab. 1 (?) sota paret

- Al cap de poc d'iniciada l'excavació, començà a sortir una urna esclafada per les pedres caigudes. Hi aparegué també una gran clapa de cendres, de les quals recollírem una bona mostra. Podria tractar-se d'una urna d'incineració; les anàlisis hauran de confirmar-ho. Fou dibuixada i fotografiada en blanc i negre. També trobarem un fragment de lamineta de plom.
- Prosseguint la tasca a la mateixa habitació posarem al descobert 2 urnes quasi completes, decorades amb solcs acanalats; a més a més, diversos fragments d'altres peces.

Hab.1

- Provisionalment considerarem com a tal l'àrea damunt l'excavada en el sector sud, situat en un punt més alt. Sobre el mur que aparegué ja en el nivell 1, sortí un conjunt de terrissa feta a mà i decorada amb cordons.

Hab.2

- Presentava les mateixes característiques que la 3, o sigui: en el primer nivell, l'estratigrafia invertida com a resultat de les excavacions fetes abans del 77. Hi aparegueren moltes masses de tovot, possiblement provinents de les parets que separaven aquestes habitacions 2 i 3, les quals parets devien passar desapercebudes en el moment de l'excavació i per tant foren completament derruïdes.

Hab.3

- A la part central trobarem un gran munt de terra, resultat de les excavacions anteriors al 77. Això - que ja sospitàvem - fou confirmat pel fet que en aquest indret l'estratigrafia aparegué completament invertida; és a dir primer les argiles roges i després la cendra. Una altra raó per la qual pensarem que es tractava de les terres deixades pels excavadors que ens precediren, fou que no hi sortia ni un sol bocí de ceràmica. Malgrat tot, calia tornar a excavar-ho per deixar tot aquest sector ben anivellat i, d'altra banda, comprovarem que en aquesta àrea del poblament també s'estenia el nivell de cendres que havíem trobat en excavar les cases, els anys 77, 78 i 79.

Hab.4

- Un cop aixecat el nivell de cendres, intentarem d'arribar a la roca natural. Aquesta habitació havia ja estat excavada per la

gent de Falset; la prova n'és que hi trobarem l'estratigrafia invertida en determinats sectors de l'interior, cosa que no s'esdevenia en el costat més immediat del mur.

- En un costat aixecàrem algunes pedres soltes que havien mantingut verge la part de sota, on encara trobarem unes lloses planes de pedra del Molar i algunes llicorelles i un conjunt de ceràmica, que fou fotografiat. A mitja habitació recollírem un molí barquiforme en perfecte estat de conservació.

Hab.5

- D'entrada, semblava que el primer nivell estava remogut a causa de les excavacions a què abans ens referíem, però després comprovàrem que no ho estava tant com semblava i que en determinats sectors àdhuc es mantenia intacte. A partir de la meitat de l'habitació, al nivell 1, distingírem 2 subnivells on apareixia una gran concentració de terrisses que fou dibuixada i fotografiada. El nivell de base, en aquesta habitació 5, va resultar també molt ric.

Cala XVIII

Té una extensió de 3 x 4 m i una situació paral·lela a la XIII i a la M (àrea de l'entrada).

Fou iniciada durant l'estiu del 82, període en què n'excavàrem el nivell superficial, remogut per les prospeccions anteriors al 77. Els treballs de la nostra sisena campanya posaren al descobert algunes concentracions de pedres, que devien formar part d'unes estructures actualment esfondrades de les quals no s'ha conservat cap paret.

En aquesta cala gairebé no existeix el que considerem nivell mitjà; passem del superficial directament al nivell de base que és constituït bàsicament per còdols.

Les construccions

A l'hora de procedir a l'estudi de les diferents construccions localitzades en aquest jaciment, ens referirem d'antuvi a les diverses estructures situades dins la que hem denominat àrea E, dedicada, com ja hem dit en capítols precedents, als habitacles.

Pel que fa a les estructures estudiades en els dos primers estrats i que pertanyen al període immediatament anterior a l'abandó del poblat, tal com veurem més endavant a l'apartat corresponent, es tracta d'un conjunt d'habitacions de planta rectangular situades al llarg de l'eix longitudinal d'est a oest, aproximadament, adossades les unes a les altres i adaptades a la morfologia del terreny. En determinats punts, on la configuració del puig s'eixampla considerablement, trobem una segona línia de construccions al llarg del carrer central.

Amb l'objecte de seguir un ordre metodològic ens referim en primer lloc a les estructures situades a la subàrea que hem denominat zona 1, on trobem una sola línia de construccions: sis àmbits que hem designat, correlativament d'est a oest, amb les lletres *k*, *m*, *n*, *r*, *t* i *w*.

Abans d'iniciar un estudi detallat de les habitacions, exposem en forma de quadre les dades que jutgem més interessants i que caracteritzen cadascuna d'aquestes estructures, fent constar tot el següent:

- I Anys de les campanyes en què foren excavades i cales a les quals corresponen
 - II Orientació de l'eix principal
 - III Dimensions
 - IV Tècniques constructives emprades:
 - a) mur de pedres; nombre de filades que se'n conserven
 - b) mur de tovots; característiques
- 1 estructura
 - 2 pavimentació
 - 3 altres: existència de forats

Les construccions (àrea E zona 1)

A la zona 1, que s'estén per la part més estreta del terreny, trobem una sola alineació d'habitacions adaptades a la morfologia del turó. Per bé que fins ara hem estudiat sis àmbits complets, de moment no hem arribat a obtenir tota la informació que podríem esperar, atès que aquest sector havia estat afectat per les excavacions anteriors al 77, les qual deixaren al descobert una part de les estructures sense les precaucions degudes que n'haurien assegurat mínimament la conservació. Això no obstant, hem acabat d'excavar totes les estances, cosa que ens ha proporcionat les dades que exposem a continuació.

Es tracta d'un conjunt constituïnt el que podríem anomenar un barri, format per una alineació de construccions contigües al llarg del carrer únic i central del poblat. No sempre les cases queden totalment delimitades per les parets corresponents. Per això, sovint no podem parlar pròpiament d'habitacions, sinó d'àmbits, d'estructures i de parets o senzillament d'amuntegaments de pedres que segueixen més o menys una alineació definida.

Àmbit *k*

Gairebé queda obert del tot. Només pel costat nord el clou la gran murada i pel costat oest la paret que el separa de l'àmbit *m*. Al mig, trobem un petit amuntegament de pedres, d'uns 20 cm d'ample, directament sobre la roca mare descomposta, el qual no arriba a constituir una veritable paret tot i que en sigui, probablement, l'enderroc.

Àmbit *m*

El delimiten, pel nord la gran murada, per l'est el mur comú amb l'àmbit *k* i per l'oest un petit mur no assentat a la roca sinó sobre un nivell d'argiles molt compactes. El mur del costat est també recolza sobre un nivell argilós, però menys potent i compacte.

Aquest mur és format per una sola alineació de pedres del Molar, de la qual es conserven dues o tres filades (uns 40 cm d'alçària total). El sòcol sol ser de blocs més grossos (30 x 35 x 20 cm) tallats per dues cares.

Dins l'habitació hem trobat vestigis de cendra. En canvi, no ha sortit cap resta de paviment.

Aprofitant una concavitat de la roca descomposta hi ha un forat arrodonit que no sembla practicat expressament sinó en part. (16 bis)

Àmbit *n*

Segueix la mateixa alineació que l'anterior, és a dir al costat nord és delimitat per la murada i al sud pel carrer. A l'est per la paret que el separa de l'àmbit *m* i a l'oest pel mur comú amb l'àmbit *r* que és desc_{ri}u a cont_{inu}ació.

Dintre aquest àmbit *n* hem localitzat un forat de planta circular, excavat a la roca. (16)

Àmbit r

Juntament amb l'àmbit v, és un dels espais que trobem més ben delimitats.

Al nord, la gran murada apareix molt ben definida. A l'est, queda determinat per un mur construït amb una sola alineació de pedres. Se'n conserven cinc filades. La de base és formada per carreus ben seleccionats, d'uns 35 o 40 cm de llarg per uns 20 cm d'ample. Les altres filades són fetes amb pedres més petites i irregulars, col·locades les unes al costat de les altres sense cap mena d'argamassa. El mur del costat est és molt similar a l'anterior però només se'n conserven, a tot estirar, tres filades. Al costat sud hi ha una altra paret que clou l'àmbit i que dona lloc, al seu torn, a una nova estructura que hem denominat x/z i que descriurem més endavant.

Dins l'estança no hem trobat cap senyal de forats ni restes de paviment; encara queda, però, un petit testimoni per excavar.

Àmbit *v*

Com hem dit abans, és molt semblant a l'àmbit *r* i un dels més complets. És també delimitat per la gran murada al nord, al sud per la paret que forma part, ensems, de l'estructura *X/Z* ja esmentada, i a l'est per la paret que el separa de l'àmbit *r*. El clou, a l'oest, un mur encara no excavat, però, segons que sembla, de les mateixes característiques que el del costat est, si bé conserva menys filades.

Dintre l'estança no hem trobat cap vestigi de pavimentació ni indicis de forats excavats a la roca.

Àmbit *w*

Manté la mateixa alineació que els altres, entre la murada al nord i el carrer central al sud. A l'est trobem el mur comú amb l'àmbit *v* i a l'oest un altre, constituït per una sola renglera de pedres. En aquest cas les de la base són tallades en forma de paral·lelepípedes, de 15 x 20 x 20 cm.

No hi hem descobert cap forat practicat a la roca ni restes de paviment, però sí algunes lloses col·locades horitzontalment que podrien formar part d'un trespol preparat, a l'igual dels que s'han localitzat en altres punts (àmbits *o* i *e*).

Hi ha una petita construcció de 4 lloses posades verticalment com si fos per a col·locar-hi un poste.

Estructura x/z

És atansada a la paret sud dels àmbits r , v i part del w , seguint la mateixa orientació del carrer.

Consta de: - un tram de paret (1) format per dues alineacions de blocs de pedra seleccionats i escairats, més grossos que els que trobem generalment formant part de les parets de les diferents habitacions del poblat.

Aquestes pedres solen ser d'uns 45 x 30 x 10 cm i fins i tot n'hi ha de mida més gran. Algunes són col·locades verticalment, sense arribar a constituir un veritable revestiment.

Aquest mur s'aixeca sobre el nivell de còdols, tal com hem vist en les altres habitacions. Fa uns 50 cm d'amplada total.

- A cm de distància apareix un segon mur (2), lleugerament oblic respecte al primer, fabricat amb una tècnica ben diferent. Els blocs són encara més seleccionats quant a primera matèria i dimensions, que oscil·len entre els 55 i 50 cm de llargada i 30 i 25 cm d'amplada per un gruix aproximadament igual, disposats transversalment i amb pedres més petites que redueixen els espais. Hi hem descobert integrat un molí de granit rosat, ample d'uns 12 cm, que presenta tres superfícies polides ~~(X)~~.

Aquest segon mur té uns 60 cm d'amplària.

- Partint del mur (1) hi ha dues alineacions de pedres (a i b). Sobretot la primera, delimita clarament un semicercle, el diàmetre interior del qual és de 80 cm, format per dues línies de pedres; les que constitueixen el semicercle interior són més petites que els blocs que les rodegen. En conjunt se'n conserven dues filades. Mesura uns 50 cm d'amplària total.

L'alineació que hem denominat (b) forma un semicercle de diàmetre més petit, aproximadament de 45 cm, inscrit en un angle d'una tercera paret (3) que tanca la construcció.

- En el mur (2) hi ha un sortint, com l'arrencada d'un mur secundari, construït amb una sola alineació de pedres, de la qual només s'ha conservat una filada, i prolongat en la retallada de la roca mare.

Zona 2

Passem ara a la descripció de les estructures localitzades dintre la zona 2 que podríem considerar com un barri a part i on trobem dues alineacions d'estances al llarg del carrer central. En aquesta relació seguim l'ordre en què estan situats els àmbits, d'est a oest.

03

Àmbit S-S'

És a la part central del jaciment, dins l'àrea E, delimitat al sud pel carrer i al nord per la murada que volta el poblat.

De fet, S i S' constitueixen un mateix àmbit dividit per un mur central que no arriba a cloure'l completament.

En el mur sud, alineat amb el de les habitacions de la mateixa àrea, hi ha dues obertures: l'una, a l'est i d'una amplària de 25 cm, sembla formada a conseqüència de l'enrunament del mur; en canvi, l'altra, situada més a l'oest i ampla de 54 cm podria correspondre a la porta d'accés, atenent que és flanquejada per carreus acuradament tallats i un gran bloc de gres roig de 35 x 24 x 30 cm, ben escairat, a manera de llindar.

La longitud total d'aquest mur és de 60 cm i és integrat per dues alineacions de petits blocs de gres roig que presenten la cara externa treballada. Se'n conserva només una filada de pedres, assentada sobre un nivell de còdols.

Pel costat nord, tanca l'àmbit la gran murada esmentada abans, la qual, en aquest sector, presenta diverses alineacions de grossos blocs de pedra.

El mur oest consta d'una sola renglera de blocs generalment no treballats ni, pel que fa a la mida, seleccionats. Se'n conserva, com a màxim dues filades. Com sol passar en les altres estructures, aquest mur s'assenta directament a la roca natural en els punts on aquesta apareix més superficialment, mentre que en el costat nord, on no trobem la roca sinó a una certa profunditat, el mur recolza en una capa d'argiles i còdols que omple el desnivell.

Del mur sud arrenca la paret divisòria entre S i S' a la qual ens hem referit més amunt; té 3,20 de llargada i queda interrompuda al centre de l'àmbit. En aquest punt es conserven les restes del paviment, que s'estén per ambdues bandes; això posa en evidència que els límits de la paret es feren voluntàriament. Aquesta és formada per una alineació de carreus força grossos, col·locats transversalment. Entre els blocs hem observat un molí de granet, de tipus barquiforme, que sembla complet; n'hem fet la descripció en el lloc oportú (cap. VII).

Tal com hem anticipat, en algun sector d'aquest àmbit apareixen les restes d'un paviment de terra batuda, de color rogenc i d'un gruix d'un centímetre, i en altres sectors el sòl és revestit amb petites lloses de gres, també roig, sobre un emplenament de còdols fet per salvar el pendent natural de la roca.

A l'interior de l'espai S' i concretament en el sector més meridional, trobem un amuntegament de tovots cobrint el nivell de cendres. Cada peça mesura 20 x 15 a 10 cm.

Al costat nord del mateix espai intern, en el sector on els murs de límiten aquest àmbit i en la mateixa línia on trobem les restes del paviment abans descrit, apareix un altre mur de característiques diferents. Consta de dues alineacions de blocs més grossos que els anteriors; depassen els 50 cm de gruix i el tipus de pedra és vari. Té una llargada de només 150 cm i sembla formar un començament d'angle cap al costat oest; en aquesta recolzada hi ha romanalles d'un altre paviment.

Probablement, tant aquesta paret com el paviment formaven part d'un nou àmbit l'excavació del qual és encara en aquests moments molt incompleta.

Estructura y

És al centre del puig, al costat de l'àmbit que hem anomenat γ_1 i també delimitada entre la muralla i el carrer central del poblat.

Consta de dos àmbits separats per una paret central. Tots dos queden sen se tancar i distingits γ_1 el costat nord i γ_2 el sud.

La paret oest és construïda amb blocs de pedra del molar, generalment de menys de 20 cm d'amplada; se'n conserven, com a màxim, dues filades, és a dir uns 40 cm d'alçada. En alguns punts apareixen restes de tovots. Observem que a la primera filada els blocs han estat seleccionats, quasi tots allargats i amb una cara plana, i els buits entre els uns i els altres emplenats amb còdols. La gruixària mitjana del mur no arriba als 30 cm.

La paret del costat est apareix adossada al testimoni Y/S-Q-X. Els elements que integren la part interna no semblen seleccionats. Els buits, com veiem sovint en aquestes construccions, s'han omplert amb còdols.

Finalment, la paret central que ens permet distingir γ_1 de γ_2 , consta de dues filades de pedres i se'n conserven 30 cm escassos d'alçada. A la base i formant part de la primera renglera, hi ha, entre els blocs, un fragment de molí ().

El sòl d'hàbitat corresponent a l'àmbit γ_1 no conserva cap resta de paviment pròpiament dit, però és assentat en un nivell d'argiles dipositat artificialment que omple tots els desnivells i concavitats que presenta la roca viva.

En canvi, el sòl de l'àmbit γ_2 és emplaçat directament sobre la roca que en aquest indret podria haver estat prèviament preparada per tal d'obtenir un cert anivellament.

Estructura *b*

És a l'oest de l'estructura *y*.

Constava de dos àmbits, b_1 al costat nord i b_2 al sud, separats per un mur de tovots, actualment desaparegut.

Prescindint de la paret est, que és descrita en l'apartat de l'estructura *y*, la del costat oest, en conjunt, presenta les mateixes característiques que les anteriors, és a dir, consta d'una alineació de pedres del Molar de la qual es conserven unes tres filades. La primera, de base, està construïda amb blocs allargats, de 25 cm de longitud, tallats només per dues cares. màxima

La resta de les filades és feta de pedres de grandària diversa. Els buits són emplenats amb còdols o petites pedres.

Troben el sòl d'hàbitat en el mateix nivell del punt més alt on apareix la roca natural i recobert d'un potent nivell de cendres.

El nivell de base d'aquesta estructura no ha estat encara excavat i per tant no podem saber si hi ha algun forat practicat al conglomerat que constitueix la roca mare.

El costat sud queda obert al carrer. En canvi, el costat nord queda tancat per la murada o mur de contenció.

Habitació e

Queda tancada pels costats est, sud i oest i, parcialment, per la gran murada del costat nord.

La paret sud és formada per dues alineacions de blocs ben seleccionats, més grossos que els de les parets laterals; se'n conserven de dues a tres filades, amb còdols que omplen els buits. Té una amplària total d'uns 45 cm. Integrat en el sòcol d'aquesta paret hem trobat un molí ().

Els murs que delimiten els costats est i oest, presenten les mateixes característiques que les descrites en els àmbits anteriors, llevat que en aquest cas ofereixen la particularitat de sobresortir uns 60 cm de l'alineació de les cases, en el costat sud.

En aquesta habitació no apareix cap forat excavat a la roca viva. Tampoc no hem trobat cap resta de pavimentació, però al costat est hi ha unes grans lloses disposades horitzontalment en el nivell que correspondria al del sòl d'ocupació.

Habitació a

D'aquesta estança només es conserven les parets est i oest, de les quals encara trobem tres o quatre filades de pedres. A la base, els murs presenten en comú una característica: els blocs que constitueixen el sòcol han estat seleccionats, tots d'una forma llarga i més o menys de la mateixa grandària. Com és freqüent a la resta de les estances, l'obra és feta amb una sola alineació de pedres.

Tot l'espai ha estat excavat fins a la roca viva on no s'ha localitzat cap indicatiu de forat. En canvi, hi ha restes de paviment tocant al costat nord del mur oest.

Àmbit 0

Delimitat només per dues parets que en formen la cara est i la cara oest.

El costat nord és determinat per la gran murada. A les parets laterals es repeteixen les característiques que trobàvem a les habitacions abans descrites, d'una sola alineació de pedres. En aquest cas concret, se'n conserven de tres a quatre filades.

Dins aquest àmbit han sortit restes d'un paviment, al costat nord, sobre un nivell de còdols. Al sud, trobem algunes lloses força grans, col·locades horitzontalment en el mateix nivell, en aquest punt directament sobre la roca.

Hi ha un forat excavat a la roca al costat de la paret oest.

Àmbit *u*

No excavat del tot, perquè una part queda sota el pi, l'únic arbre que hi ha al turó i al qual ens hem referit en ocasions diverses.

Avui, l'espai queda només limitat per les parets est i oest descrites en els àmbits *o* i *p*, respectivament.

A l'interior no s'ha localitzat, ara per ara, cap resta de paviment ni senyals de forats.

Àmbit p

És un dels més complets, ja que resta encara clos per tres costats: l'est el sud i l'oest. Probablement pel nord, on actualment hi ha el pi, està delimitat per la gran murada.

La paret del costat est és formada per una alineació de blocs, dels quals es conserven tres filades. La de base, és feta amb pedres més grosses, escairades, d'uns 35 x 20 x 20 cm. Formant part d'aquest sòcol ha aparegut un molí de mà.

El mur oest, ample de 30 cm, també és construït amb una sola alineació de pedres de gres roig; se'n conserven dues filades. El costat nord és limitat per un tram de mur assentat directament a la roca mare. Es compon d'una sola renglera de blocs que no tanca completament l'àmbit i deixa una mena d'accés al carrer.

Dintre l'estança hi ha restes d'un possible paviment d'argila piconada, el qual s'ha conservat només en algun punt molt localitzat. En un altre sector hem trobat el que podríem considerar un trespol fabricat amb padellassos i argila trepitjada.

12

Àmbit q

Hem considerat àmbit q una superfície més extensa que les que habitualment constitueixen els altres espais. Això no vol dir que descartem la possibilitat que es tractés en realitat de dos àmbits separats per un mur, però en trobem actualment tan pocs indicis que no hem pervingut a identificar-lo. Per tant, l'absència d'aquestes restes ens ha portat a estudiar l'espai q com un sol àmbit.

En determinen els límits les construccions següents: al nord, la gran murada, a l'est la paret descrita a l'àmbit p, a l'oest un mur, l'únic que arriba a enllaçar amb la muralla. Finalment, al sud, una concentració de pedres de grandària diversa, que originàriament devien formar part d'una alineació de la qual s'ha conservat només una filada adossada a la roca mare.

A l'interior, fou localitzada una gran concentració de tovots que cobrien un nivell de cendra molt ben delimitat.

Gràcies a l'estudi detallat d'aquests tovots, hem pogut deduir que la paret devia constar almenys de filades d'uns cm d'alçària; és a dir que faria en total uns m. d'alt.

113

Àmbit t

Cal dir en primer lloc que és l'estructura més occidental de totes les que hem estudiat fins ara al Puig Roig. També hem de tenir en compte que és si tuat en un punt afectat per les intervencions incontrolades anteriors als nostres treballs, la qual cosa condiona bastant els resultats que podem obtenir-ne a partir de les excavacions actuals i que mai no ens permetran arribar a unes conclusions ben completes.

A la banda oest, aquest àmbit és delimitat per un mur d'una sola alineació de pedres, de les mateixes característiques que els ja descrits però en aquest cas d'una llargària superior que arriba als 6,60 m, i que enllaça amb la muralla nord.

El costat sud és determinat per la prolongació del mur al qual ens hem referit en la descripció de l'espai *p*, a l'igual de la paret del costat est que separa aquests dos àmbits.

En el moment present, és impossible de saber si aquest àmbit quedava di vidit per alguna paret mitjanera, atès que, tal com hem dit abans, havia estat excavat pels furtius. Fins i tot en aquest sector ens ha sortit l'estratigrafia invertida pel que fa als nivells superficials, com a conseqüència dels amuntegaments de terres originats per l'obertura clandestina de forats. Tot això és ben lamentable ja que precisament en aquest indret hi havia murs enrunats amb tovots encara ben conservats recobrint l'estrat d'incendi que en aquesta àrea apareix molt potent.

Durant la darrera etapa dels treballs efectuats l'any 83, hem arribat a 2 nivells inferiors, d'argiles intactes, molt rics en restes arqueològiques. Entre el material recollit cal destacar un motlle de destral a mig fabricar. La dita capa d'argiles salva el declivi de la roca mare.

A la paret del costat est i formant part del sòcol, hi ha un molí que serà estudiat en el capítol corresponent.

Hi ha indicis que fan suposar l'existència d'una paret mitjanera de pedra i tovot que separaria àrees dins d'aquesta mateixa habitació amb restes de pa viment dins de l'àrea nord.

113

Àmbit t

Cal dir en primer lloc que és l'estructura més occidental de totes les que hem estudiat fins ara al Puig Roig. També hem de tenir en compte que és situada en un punt afectat per les intervencions incontrolades anteriors als nostres treballs, la qual cosa condiona bastant els resultats que podem obtenir-ne a partir de les excavacions actuals i que mai no ens permetran arribar a unes conclusions ben completes.

A la banda oest, aquest àmbit és delimitat per un mur d'una sola alineació de pedres, de les mateixes característiques que els ja descrits però en aquest cas d'una llargària superior que arriba als 6,60 m, i que enllaça amb la muralla nord.

El costat sud és determinat per la prolongació del mur al qual ens hem referit en la descripció de l'espai *p*, a l'igual de la paret del costat est que separa aquests dos àmbits.

En el moment present, és impossible de saber si aquest àmbit quedava dividit per alguna paret mitjanera, atès que, tal com hem dit abans, havia estat excavat pels furtius. Fins i tot en aquest sector ens ha sortit l'estratigrafia invertida pel que fa als nivells superficials, com a conseqüència dels amuntegaments de terres originats per l'obertura clandestina de forats. Tot això és ben lamentable ja que precisament en aquest indret hi havia murs enrunats amb tovots encara ben conservats recobrint l'estrat d'incendi que en aquesta àrea apareix molt potent.

Durant la darrera etapa dels treballs efectuats l'any 83, hem arribat a 2 nivells inferiors, d'argiles intactes, molt rics en restes arqueològiques. Entre el material recollit cal destacar un motlle de destal a mig fabricar. La dita capa d'argiles salva el declivi de la roca mare.

A la paret del costat est i formant part del sòcol, hi ha un molí que serà estudiat en el capítol corresponent.

Hi ha indicis que fan suposar l'existència d'una paret mitjanera de pedra i tovot que separaria àrees dins d'aquesta mateixa habitació amb restes de paviment dins de l'àrea nord.

Habitació 1

Té la planta rectangular i és emplaçada al costat meridional de l'espai central o carrer que divideix el poblat.

El mur est, assentat directament sobre la roca natural que sembla en alguns casos que hagi estat retallada, té un gruix de 50 a 35 cm i és format per dues línies de blocs de gres roig o pedra del Molar, en general aplanats i tots de la mateixa grandària, clavats verticalment. Per dins és reblert amb pedres més petites. En diversos punts se'n conserven fins a tres filades (alçària màxima, 70 cm).

El mur oest, alçat sobre una capa d'argila és format per una línia de blocs de gres roig, més o menys paral·lelepípedics, a vegades revestits de lloses. Els espais interiors són omplerts amb petits còdols. El mur té un gruix de 30 cm i una alçària màxima d'uns 80 cms. Al costat de la paret hi havia diversos tovots rectangulars en bon estat de conservació.

El mur nord és construït directament sobre la roca natural, la qual és palès que ha estat retallada. S'uneix amb el mur est formant un angle recte, mentre que per l'oest queda interromput abans d'ajuntar-se amb el mur d'aquest costat i deixa una obertura que comunica la casa amb l'espai central o carrer. El desnivell que hi ha entre el carrer, més alt, i el sòl a l'interior de la casa se salva mitjançant un graó tallat a la roca natural, en el qual apareix un fragment de molí entre el material emprat per a omplir els buits.

El mur és fet d'una alineació de blocs de pedra disposats d'una manera horitzontal, amb un revestiment de lloses en alguns punts de la part externa; té un gruix de 30 a 35 cm i una alçària de 50 cm respecte a l'interior de l'habitació, en la qual dimensió compta, sobretot, la retallada de la roca.

A l'habitació no hi ha paviment; la roca mare té una inclinació suau cap al sud.

A la prolongació de la paret oest apareix un forat d'una forma ovalada, excavat a la roca aprofitant una diàclasi (senyalat amb el nº 2).

Àmbit *f*

Tres murs en formen les cares nord, est i oest. El mur del costat oest és ja descrit a l'apartat de l'espai *l* i el de l'est, a la relació de l'àmbit *g*. Per tant, aquí detallarem només el que en determina el costat nord. En realitat es tracta de dos trams de mur: un de molt curt, que fa angle amb l'oest, i un de central que presenta dues obertures, possiblement d'accés al mateix àmbit. Aquest mur nord és format per l'alineació de blocs bastant grossos, amples d'uns 45 cm i disposats transversalment. En alguns punts se'n conserven dues filades.

El límit sud és marcat per la retallada de la roca en forma de graó, deixant l'àmbit en un pla superior.

A l'interior trobem una concentració de forats excavats a terra, localitzats principalment a la meitat est de l'àmbit.

Àmbit g

El costat oest és delimitat per la paret mitjanera amb l'àmbit f, el nord per una paret que segueix la mateixa alineació que trobàvem a l'espai f i que, per tant, podríem considerar com un mateix mur interromput, i finalment, el costat est és limitat molt clarament per una paret que conserva fins i tot l'angle de connexió amb el mur nord.^②

La paret oest està formada per una alineació de blocs escairats, de dimensions bastant diferents tret de l'amplària que sol ser d'uns 30 cm. Seguint la mateixa alineació, a 70 cm trobem un forat excavat a la roca viva. Integrat a la paret nord, ja descrita a l'àmbit f, apareix un molí.

En el mur del costat est, construït amb una sola alineació de blocs, hi ha algunes lloses disposades verticalment formant un revestiment.

① Hi ha indicis que ens permeten suposar que aquesta paret fos de doble alineació de pedres, igualment com trobem a l'àmbit d, amb còdols que enplenen els buits entre pedra i pedra.

Àmbit d

El clouen només les parets nord i oest.

La paret oest, assentada directament a la roca mare, està constituïda per l'alineació de blocs, en general d'uns 30 cm de costat, i revestida amb lloses clavades verticalment per la cara externa.

Se'n conserven dues filades de pedres d'uns 10 cm d'alçària que són de gres roig (pedra del Molar), excepte el revestiment que és de lloses ben seleccionades i tallades, amb còdols que omplen els buits.

La paret del costat ^{nord} està formada per dues filades de blocs, en total d'uns 35 cm d'alçària, i amb els buits també emplenats de còdols, però sense cap revestiment extern.

Dins de l'àmbit apareix un forat de forma ovalada excavat a la roca mare, de 62 x 32 cm d'eixos màxims. i 38 de fondària

No s'ha conservat cap resta de paviment.

estructura d'

Es tracta d'un sol mur paral·lel al del costat oest de l'àmbit d, a una distància de 1,55 m. aproximadament

Està construït amb blocs paral·lelepèdics de pedra del Molar i amb còdols que omplen els buits. No està assentat directament a la roca.

Dins la mateixa línia del mur hi ha un forat excavat a la roca mare.

Considerem que aquesta estructura separa dos àmbits: d'1 i d'2:

d'1:

àmbit comprès entre les parets d' i la oest de l'àmbit d

d'2:

àmbit comprès entre la paret d' i la del costat est de l'àmbit g.

118

Àrea A

És circumdada per l'estructura que hem anomenat la gran murada: un mur d'aproximadament un metre d'ample, encara que és difícil de precisar-ne els límits reals perquè està en una bona part enderrocat.

A grans trets, segueix una direcció de ° est-oest. A partir d'un punt determinat cap al costat oest, aquest mur sembla interromput i entra més d'un metre vers la part central del poblat, tot cenyint-se a la morfologia general del turó i resseguint-la.

En aquest darrer tram minva en gruixària i conserva en un pla inferior dues parets perpendiculars com sortint del mateix mur a manera de contraforts.

L'aparell de la gran murada és quasi exclusivament de blocs de gres roig.

Àrea B

Hi trobem un mur, orientat nord-est sud-oest i construït amb una sola alineació de blocs de pedra, disposats transversalment, respecte als quals no advertim cap selecció per formes ni per mides. Se'n conserven d'una a tres files, com a màxim, i arriba gairebé als 40 cm d'alçada.

Aquest mur enllaça la part més oriental del cim, on s'alcen els grans blocs naturals de gres roig que, limitant el pas, faciliten el control d'aquest possible accés al poblat, amb l'àrea d'habitacions.

Àrea C

Al sud apareix un mur en direcció est-oest. La cara nord està construïda amb blocs de grandària diversa, ben assentats. El costat nord sembla esfondrat; hi trobem petites pedres soltes i sense assentar.

No sabem si està format per una alineació o per més d'una, a causa de l'enderroc que el cobreix, ni tampoc les filades que el constitueixen perquè està arrasat pel camí.

Àrea sud-oest

Hi trobem una estructura constituïda actualment per dos murs, l'un en direcció nord-sud i l'altre est-oest, els quals s'uneixen al sud-oest formant un angle recte.

El mur est-oest es prolonga cap a l'est, sortint de l'àrea actualment excavada, per tant només tenim excavada una part de l'estructura. A la meitat d'aquest mur, n'arrenca un tercer, en direcció nord-sud, paral·lel al primer (N-S).

Descripció dels murs

Mur nord-sud. Sembla compost per dues alineacions. La més externa, que és en un pla inferior a causa del fort desnivell del terreny, està formada per blocs de gres roig tallats en diverses formes de paral·lelepípede d'una grandària considerable (uns 40 cm d'ample). Forma part d'aquest mur extern un fragment de molí.

L'alineació interna està formada per blocs d'unes dimensions molt variades, encara que generalment més petits que els de la línia externa (més o menys de 30 a 35 cm d'amplària) i de forma arrodonida.

Actualment aquest mur té una llargada d'uns 2 m.

Mur est-oest. A l'igual que el mur anterior, sembla format per dues alineacions: una d'interna, constituïda per grans blocs, ben tallats, en forma de paral·lelepípede (58 x 35 x 10 cm), i una d'externa, de la qual pràcticament no podem dir res ja que tot just aflora, en part.

La llargària de la part del mur excavada és de 2,50 m i l'amplària de 60 cm.

El tercer mur, paral·lel al que hem descrit primer, està integrat per dues alineacions de blocs sense escairar, de gres roig però amb un predomini de conglomerats a diferència dels altres murs. La grandària mitjana dels blocs és de 30 x 28 cm i l'amplada del mur és de 40 cm. El parament conservat té una llargària de 2,10 m.

Un altre possible mur, al costat nord, devia tancar l'estructura descrita (en el dibuix, l'hem senyalat amb el número 4). N'ha aparegut una sola alineació, d'una amplària aproximada de 30 cm. Els blocs, regulars i sense escairar, són de gres roig. Això no obstant, en parlar d'aquest mur cal tenir en compte que en l'estat actual no és fàcil de determinar si es tracta realment d'un mur, ja que tot l'interior de l'estructura és ple d'enderrocs.

Segons que sembla, tots els murs que hem descrit formen part d'una estructura molt més gran, la qual no coneixem actualment perquè està fora del sector excavat fins ara.

Després de l'estudi de cada una de les construccions que hem trobat al Puig Roig, podem arribar a les conclusions següents:

- Les estructures d'habitació apareixen a partir del punt més elevat del puig. La inclinació del terreny, que es presenta sobretot en el vessant nord, és terraplenada amb argiles i còdols i queda reforçada per la murada abans descrita.
- Les parets solen assentar-se directament sobre la roca mare, a nivell del cim. En alguns punts trobem aquesta roca retallada, la qual cosa ens permet conèixer algunes de les plantes completes, malgrat que no s'hagin conservat tots els murs. Els sòcols són sempre de pedra i completen l'obra diverses filades de tovots.

Hem pogut observar diferents tècniques de construcció de sòcols:

- a) Alineació única de pedres més o menys seleccionades i generalment allargades pel que fa a la filada de base. La major part són de gres roig. Per a la reducció d'espais s'empren també alguns còdols.
- b) Utilització de grans blocs de roca més dura, gairebé sempre escairats.
- c) Similar al tipus a) més un revestiment de lloses a una de les seves cares
clavades verticalment.

En tots tres casos, indistintament, trobem la reutilització de molins de mà formant part de les construccions.

Paviments. En determinats indrets molt localitzats, trobem restes de paviments preparats, principalment en punts extrems dels murs.

Aquests paviments solen constar dels nivells següents, de baix a dalt:

- nivell de còdols, disposats artificialment. De vegades és substituït per una mena d'empedrat de padellassos.
- nivell de terra piconada.
- nivell, d'aproximadament 1 cm de gruix, d'argiles més fines i molt roges.

A continuació donem un quadre on figura cada un dels paviments fent constar la seva situació (cala, àmbit, estructura o habitació a què correspon), la profunditat, l'extensió, l'estat de conservació i les característiques.

Estratigrafia

A l'hora de referir-nos a les seqüències estratigràfiques observades en aquest jaciment, hem seguit la divisió per àrees, zones i àmbits. En conjunt, el Puig Roig és un jaciment molt afectat per les feines de conreu i l'erosió natural; això fa que normalment hi trobem molt poca potència estratigràfica.

En general, podem distingir 3 estrats, ben diferenciats:

- Estrat superior. Apareix en una gran part del jaciment. Ric en humus i arrels, és constituït per argiles sorrenques, de color beix rogenc, d'una consistència flonja i textura granulosa.

- Estrat mitjà. Molt més complex. Comprèn diversos nivells, segons cada zona.

Podem diferenciar-hi: nivell mitjà 1 - sediments argilosos molt compactes, de color beix, originats per l'enderroc de tovots de les parets de les habitacions. De vegades és molt potent i ric en materials arqueològics.

nivell mitjà 2 - de cendres i argiles. Correspon al nivell d'incendi, extensiu gairebé per la totalitat del poblat. A l'igual del nivell anterior, arqueològicament sol ésser ric en materials.

nivell mitjà 3 - caracteritzat per la presència d'argiles i de petits còdols, coincideix amb els sòls d'ocupació. En alguns punts trobem les restes del paviment.

- Estrat de base: format pels còdols de grandària diversa que provenen de la descomposició de la roca natural.

Àrea E

És l'àrea central, que comprèn els dos barris de cases anteriorment assenyalsats.

En fer la descripció de l'estratigrafia corresponent, cal tenir en compte que ens referim bàsicament a la zona designada amb el número 2, que a diferència de les altres, trobarem gairebé intacta.

Hi hem distingit els 3 estrats:

- Estrat 1 o superficial: En alguna zona ha desaparegut. Altrament, és format d'argiles de textura granulosa, de color beix, riques en humus i sovint hi surten arrels.

- Estrat 2 o mitjà. En molts punts hem pogut diferenciar dos nivells:

1 - constituït per un sediment ric en argiles força compactes originàries de les masses de tovot de l'enderroc de les parets que, en alguns casos conserven encara la seva forma primitiva.

2 - compost també d'argiles de consistència pulverulenta amb una gran quantitat de cendres i carbons. Aquest nivell s'estén gairebé per totes les habitacions.

En alguns indrets, entre les cendres i el nivell inferior de còdols, trobem un nivell intermedi d'argiles molt roges, formant paviment o no.

- Estrat 3 o de base. Integrat pels nivells de còdols provinents de la descomposició de la roca mare.

Àrea A

Corresponent a aquesta àrea, descrivim a continuació la seqüència estratigràfica que observem a la zona 2 o de sota muralla.

- Estrat 1. Comprèn un nivell molt superficial, ric en humus i arrels i constituït per un sediment marró molt fosc.

Hi distingim un segon nivell d'enderroc, compost principalment de blocs despresos de la gran murada que envolta el poblat per aquest costat nord. Són en general de pedra del Molar (gres roig) i d'una grandària considerable. El sediment és argilós, de color beix, d'estructura homogènia i bastant compacte. Surten algunes arrels. Cap al costat oest observem una bossada d'argiles sota la runa.

- Estrat 2. En algun punt és inexistent (cala K). Quan apareix, és ric en materials arqueològics. En certs indrets trobem un nivell de còdols que el separen de l'estrat 1; dessota aquest nivell continuen sortint les argiles, a la base de les quals hi ha capes de cendres i carbons alternades amb altres d'argiles molt roges concentrades en punts molt localitzats.

- Estrat 3. Comprèn bàsicament els nivells de còdols. Això no obstant, en punts determinats (cala G-H) trobem grans bossades de sediments d'unes característiques molt similars als que constitueixen l'estrat 2, amb grans concentracions de materials arqueològics barrejats amb cendres i restes de fauna, les quals es descriuen en el capítol corresponent (X).

Àrea B

En aquesta àrea, atès que comprèn el pendís de l'extrem oriental del puig, trobem una estratigrafia diferent de la que observem en les altres, a causa de l'esllavissada de materials del cim del turó.

En aquest cas no podem determinar els 3 estrats que solen aparèixer a la resta del jaciment.

Basant-nos en l'excavació de les cales M i F, hem distingit 2 estrats:

- Estrat superior. Constituït bàsicament per argiles i còdols, amb sediments de color beix rogenc, de consistència dura. Segons els diversos sectors dintre una mateixa cala trobem una potència diferent provocada per la concentració de materials caiguts del cim. (Vegeu perfils).

Arqueològicament, és molt pobre.

- Estrat de base. Compost de còdols argilosos, d'estructura homogènia i consistència dura, com a conseqüència de la descomposició de la roca.

Àrea C

Es tracta d'una àrea molt arrasada, on la roca viva apareix molt aviat sense gairebé sediments, sobretot pel que fa al sector sud-oest.

Podem dir que l'estrat superficial és inexistent; passa directament a l'estrat mitjà on trobem el nivell constituït per un sediment d'argiles i cendres característic de l'àrea de les habitacions.

Així doncs, concretem la relació als dos estrats següents:

- Estrat mitjà. Comprèn dos nivells:

nivell 1 - compost d'argiles i restes de cendres. Observem que la concentració de cendres va disminuint a mesura que ens acostem a l'extrem meridional, fins que arriben a desaparèixer totalment.

nivell 2 - constituït per argiles i alguns codolets, amb restes de materials ceràmics i de fauna.

- Estrat de base. Podem dir que és compost només de còdols despresos de la roca mare, entremig dels quals surten encara restes de terrisses junt amb alguns ossets sovint indeterminables.

Àrea D

Presenta un gran desnivell, atès que es tracta de l'àrea més extensa del pla superior del puig.

A la superfície apareix una gran concentració de pedres, molt probablement de la murada que rodeja el costat nord del poblat i que creiem que es prolonga també per aquest sector.

Des del punt de vista estratigràfic, de moment només ens podem basar en les dades obtingudes per mitjà de l'excavació de la cala IX. Hi hem observat l'estratigrafia següent:

- Estrat superficial. Ric en humus. Sediment compost d'argiles sorrenques de color grisós, que es van aclarint de tonalitat a mesura que descendim.

- Estrat mitjà. Presenta un sediment molt més homogeni i compacte. Color beix. Conté moltes restes de tovots i alguns blocs procedents de les estructures. També hi sovinteja la terrissa.

- Estrat de base. Caracteritzat per la presència d'argiles sorrenques, amb abundància de còdols. Consistència disgregable deguda a la descomposició de la roca mare.

FORATS.

Tal com ja hem esmentat anteriorment, en molts àmbits hem trobat una sèrie de forats excavats directament a la roca mare.

Per les seves característiques podem distingir-ne de tres grups diferents:

- 1) Segons la tècnica emprada en la seva realització.
 - a) Aprofitament de clivelles en el sòl, procedint a la seva ampliació en un punt determinat.
 - b) Perforació de la roca mare.
 - c) Perforació i revestiment mitjançant l'aplicació de còdols col·locats verticalment a l'interior.*

- 2) Segons la seva forma:
 - a) Circulars.
 - b) Ovalats.
 - c) Semicirculars.

- 3) Segons la seva situació.
 - a) Emplaçat seguint la mateixa alineació d'un mur, a poca distància d'aquest.
 - b) A l'interior d'un àmbit.
 - c) Formant part de tot un conjunt.

Totes aquestes característiques conjuntament amb d'altres, com poden ser les mides de llargària, d'amplada i profunditat queden reflexades en el quadre que presentem a continuació.

*En aquest cas, diríem que es tracta, en realitat, del mateix tipus que el grup a), però en més bon estat de conservació, o bé que ha tingut una utilització posterior. Perquè és clar que la funció dels còdols és, aquí, la de falcar algun element, probablement troncs, suports de fusta, etc.

Col.laboracions

Persones que han participat d'alguna manera en les campanyes d'excavació:

Josep Bestraten
Marisa Carrió
Miquel S. Jassans
Mireia Marquès
Alfred Maurí
Josep Mª Olivé
Mª José Orobig
Pere Pujol
Eduard Riu
Joaquim Romeu
Pilar Ruiz
Josep Sallarès
Ramon Tucho
Antoni Vidal
i d'altres.

En els dibuixos del material hem comptat amb la col.laboració de Joaquim Romeu i Berta Genera.

L'informe geològic ha estat a càrrec del Dr. Mateu Esteban i d'Alvaro Arasa.

Agraïm al Dr. J.F. de Villalta (Institut Jaume Almera, CSIC) la revisió de l'estudi de les faunes, i a la Dra. Mª Teresa Perdigó (Universitat de Barcelona) la de la flora.

Els Drs. A. Traveria i F. Plana (Institut Jaume Almera, CSIC) han fet les anàlisis per difracció de RX i ATD de la ceràmica, i la dels objectes metàl·lics les professores Montserrat Marsal i Júlia Simon (Universitat de Barcelona).

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

778

Memòria dels treballs efectuats al Jaciment del Puig Roig del Roget

Genera Monells, Margarida

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.